

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výchovy ke zdraví

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výchovy ke zdraví

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Struktura volnočasových aktivit dívek staršího školního věku provozujících výkonnostní
pohybovou aktivitu v regionu Tábořsko

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Emil Řepka, CSc.

Vypracovala: Kristýna Ševčíková

České Budějovice, 2021

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

University of South Bohemia České Budějovice

Pedagogical faculty

Department of Health Education

BACHELOR THESIS

Structure of extracurricular activities of girls of secondary school age engaging in high performance physical activity in the Tábor region

Supervisor: doc. PaedDr. Emil Řepka, CSc.

Author: Kristýna Ševčíková

České Budějovice, 2021

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Jméno a příjmení autora: Kristýna Ševčíková

Název bakalářské práce: Struktura volnočasových aktivit dívek staršího školního věku provozujících výkonnostní pohybovou aktivitu v regionu Táborsko

Studijní obor: Výchova ke zdraví

Pracoviště: Katedra výchovy ke zdraví, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita, České Budějovice

Vedoucí bakalářské práce: doc. PaedDr. Emil Řepka, CSc.

Rok obhajoby: 2021

Abstrakt: V dnešní době jsou velkým tématem volnočasové aktivity dětí kvůli vzrůstající obezitě a omezenému pohybu. Moje práce popisuje volný čas, pedagogiku volného času, starší školní věk, instituce, které poskytují volnočasové aktivity, a studie týkající se volnočasových aktivit. Hlavní cíl mé bakalářské práce spočíval ve zjištění struktury volnočasových aktivit dívek staršího školního věku mimo jejich výkonnostní pohybovou aktivitu. Mého výzkumu se aktivně zúčastnilo 90 dívek staršího školního věku. Jejich úkolem bylo vyplnění dotazníku vlastní tvorby, toto měření probíhalo od listopadu 2020 do února 2021. Bylo zjištěno, že dívky navštěvují více umělecké a sportovní kroužky než kroužky přírodovědné či vědecké. Těmito kroužky tráví 2 až 6 hodin týdně. Navštěvují je spíše při základních školách a Základní umělecké škole. Počet kroužků se u většiny dívek v pololetí nezměnil a neovlivnila ho ani covidová pandemie.

Klíčová slova: volný čas, volnočasová aktivita, starší školní věk, dívky

BIBLIOGRAPHIC IDENTIFICATION

Name of the author: Kristýna Ševčíková

Title of bachelor thesis: Structure of extracurricular activities of girls of secondary school age engaging in high performance physical activity in the Tábor region

Field of study: Health Education

Department: Health Education, Faculty of Education,
University of South Bohemia České Budějovice

Supervisor: doc. PaedDr. Emil Řepka, CSc.

Year of the presentation: 2021

Abstract: Nowadays, children's leisure activities are a big topic due to increasing obesity and limited movement. My work describes leisure time, leisure pedagogy, older school age, institutions that provide leisure activities and studies related to leisure activities. The main goal of my bachelor's thesis was to find out the structure of leisure activities of girls of older school age, outside their physical performance activities. 90 older school-age girls actively participated in my research. Their task was to fill in a questionnaire of my own work, this survey took place in November 2020 to February 2021. It was found that girls attend more artistic and sports activities than natural or scientific. They spend 2 to 6 hours a week in these activities. They visit them rather at the Primary School and the Basic Art School. The number of activities did not change for most girls in the first half of the year, nor did it change due to the covid pandemic.

Key words: leisure time, leisure activity, older school age, girls

Prohlášení:

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne: 22. dubna 2021

Kristýna Ševčíková

Poděkování:

Nejprve bych chtěla poděkovat všem, kteří se na mé bakalářské práci podíleli a pomáhali mi. Děkuji také vedoucímu své bakalářské práce doc. PaedDr. Emilu Řepkovi, CSc. za jeho cenné rady a čas, který mi věnoval. V neposlední řadě také děkuji všem respondentům za jejich ochotu při vyplňování dotazníkového šetření.

Obsah

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 VOLNÝ ČAS	10
1.1 Různá hlediska na volný čas.....	11
1.2 Historie volného času	12
1.3 Funkce volného času	13
1.4 Dělení volného času	14
2 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU.....	17
2.1 Vnitřní a vnější činitele působící na volnočasovou aktivitu.....	18
2.2 Volný čas ve městě a na vesnici.....	21
2.3 Organizace volného času v jiných zemích	22
3 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK	24
3.1 Vývoj staršího školního věku	24
4 INSTITUCE SLOUŽÍCÍ K VOLNOČASOVÝM AKTIVITÁM.....	27
4.1 Dům dětí a mládeže.....	27
4.2 Základní umělecká škola	28
4.3 Junák.....	29
4.4 Sportovní kluby	30
4.5 Neziskové organizace.....	30
5 STUDIE V ČR A ZAHRANIČÍ.....	31
5.1 Studie v zahraničí a její problémy	33
6 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	35
6.1 Výzkumné otázky.....	35
PRAKTICKÁ ČÁST	36
7 METODOLOGIE.....	36
7.1 Design práce	36
7.2 Charakteristika souboru.....	36
7.3 Výzkumná metoda.....	36
8 VÝSLEDKY	38
9 DISKUSE.....	46
ZÁVĚR.....	50
REFERENČNÍ SEZNAM.....	51
PŘÍLOHY.....	57

ÚVOD

Téma bakalářské práce „Struktura volnočasových aktivit dívek staršího školního věku provozujících výkonnostní pohybovou aktivitu v regionu Tábořsko“ jsem si vybrala, protože pracuji již 9 let s dětmi a mládeží jako trenér. Genderově se věnuji především dívkám, v jakémkoliv věku. Nejvíce svého času trávím s dívkami staršího školního věku. Zajímalo mě, jak tráví zbytek svého volného času po své výkonnostní aktivitě, zda se budou věnovat spíše uměleckým či přírodovědným, vědeckým kroužkům, kolik kroužků vlastně navíc ke své aktivitě mají a kolik jim vlastně zbude času na školu a rodiče. Souhlasím s obecným názorem, že volnočasové aktivity by měly být nedílnou součástí každého dítěte. Tyto aktivity mu pomáhají nejenom udržovat si zdravý životní styl, ale rozvíjejí i jeho vědomosti, dovednosti a utvářejí i jeho osobnost, dávají mu dobré hodnoty a mravy do života. Starší školní věk je velmi zásadní období, kdy se dítě dostává do období pubescence. V tomto období se dítěti mění jeho hodnoty, zájmy, záliby, a hlavně jeho osobnost. U dívek je toto období více emotivně založené, dívky vyhledávají více čas strávený s kamarádkami, proto dochází k většímu ukončení volnočasových aktivit v kroužcích. Prostřednictvím své práce bych chtěla ukázat, že v regionu Tábořska můžeme najít velkou škálu různých kroužků nabízených základními školami, Základními uměleckými školami, Domovy dětí a mládeže a sportovními kluby a zmapovat tak četnost jejich návštěvnosti.

Bakalářskou práci mám rozdělenou na dvě části. V první části mé práce se věnuji teoretickým poznatkům o daném tématu, úvodem se zabývám tím, co to vlastně volný čas je, jeho historií, funkcí a rozdělením. V další kapitole se zabývám pedagogikou volného času, jejími činiteli, volným časem na vesnici a ve městě a organizací volného času v jiných zemích. Dále mluvím o samotném starším školním věku, jeho období a vývoji. Poté následuje kapitola institucí sloužících k volnočasovým aktivitám, v níž se věnuji družinám, Domovům dětí a mládeže, Základním uměleckým školám, Junáku, sportovním klubům a neziskovým organizacím. V poslední kapitole popisují studie v České republice a v zahraničí. Druhou částí bakalářské práce je samotný výzkum a metodický postup, popis způsobu sběru dat a způsobu zpracování výsledků. Na závěr vedu diskusi o výsledcích.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

Pojem volný čas se v dnešní době snaží objasnit mnoho odborných publikací. Důležité je ale oddělit od sebe sféru povinností a volného času. Volný čas můžeme chápat jako dobu, kdy nemusíme dělat různé povinnosti a práci, která by nám vyčerpávala naše síly apod. Naopak je to chvíle, kdy provádíme věci, které nás činí šťastnými nebo nám přináší uspokojení. Jedná se o aktivity, které jsme si vybrali dobrovolně. Můžeme sem zahrnout odpočinek, rekreaci, zábavu, zájmové činnosti, zájmové vzdělání, dobrovolnou společensky prospěšnou činnost apod. (Pávková, 2002). Volný čas můžeme chápat ve dvou rovinách, a to pozitivní a negativní. Negativní rovinu vnímáme jako čas, který nám zůstává po práci, úkolech ze školy apod. V pozitivní rovině ho vnímáme jako čas, který máme sami pro sebe (Spousta, 1996).

Mezi hlavní funkce bychom mohli zařadit regeneraci sil jak fyzických, tak i duševních, rozvoj osobnosti, sociální funkci, která utváří vztah ke skupině, sdružování, sociální uznání atd. Dále funkci terapeutickou, která u člověka zahrnuje prevenci chorob, zdravotní rozvoj a životní styl. Jako poslední funkci si uvedeme funkci ekonomickou. Kdysi považovali volný čas za neproduktivní mrhání cenného času, v dnešní době se názory na toto téma hodně liší. Funkce volného času rozdělil německý pedagog volného času Horst W. Opaschowski, podle kterého jsou základními funkcemi rekreace, kompenzace, výchova a další vzdělávání, kontemplace, komunikace, participace, integrace a enkulturace. (Hofbauer, 2004)

Když budeme hovořit o dětech a mládeži, tak do jejich volného času nepatří vyučování ve škole, biologické potřeby jako je jídlo, spánek, hygiena, povinnosti vykonávané při domácích pracích apod. V dnešní době mají děti hodně volného času, je tedy důležité, aby se společnost starala o to, jak děti tento čas tráví. Samozřejmě je to v první řadě povinností rodiny, ale rodina není plně schopna obstarat výchovu dětí ve volném čase, zejména z hlediska nedostatku času, materiálního zajištění a odborné kvalifikace a udržování kontaktu s vrstevníky. Dochází k omezování a rušení institucí, které jsou určeny pro výchovu mimo vyučování, což Pávková (2002) považuje za nedomyšlené a škodlivé. Pávková tvrdí, že kvalitní výchova dětí ve volném čase má výrazný preventivní význam (Pávková, 2002).

1.1 Různá hlediska na volný čas

Je zde několik možných variant, jak se dívat na volný čas. Nejprve zmíníme ekonomický pohled. Zde je podstatné, kolik prostředků investuje společnost do institucí pro volný čas, zda dojde k navrácení části financí. Volný čas se využívá jak výchovně ke vzdělávání, tak i komerčně, a to dalo za vznik průmyslu volného času. Tento průmysl si v ekonomické sféře vede velice dobře a je samostatným odvětvím. Pokud je člověk odpočínutý, podává větší výkony v práci, učí se novým vědomostem, které pak může uplatnit ve své profesi.

Jako další bychom měli zmínit sociologické a sociálně psychologické hledisko, které pomáhá utvářet mezilidské vztahy a ty kultivovat. Dochází k vytváření formálních a neformálních skupin osob, které mají stejný zájem. U dětí je jejich volný čas ovlivněn sociálním prostředím, a to především rodinou. Rodič je pro dítě jakýmsi vzorem, ať už negativním či pozitivním. Jestliže neplní svojí funkci, dochází k nezájmu o to, co dítě dělá ve svém volném čase. Škola, výchovná zařízení a jiné instituce mohou tento problém do jisté míry kompenzovat. Pokud selžou i tyto instituce, je velké riziko, že se dítě chytí špatné skupiny svých vrstevníků, která jeho vývoj ohrozí. K těmto problémům dochází především v období dospívání, kdy jsou vzorem pro dítě jeho vrstevníci, nikoliv rodiče. V tomto období je velice těžké upoutat pozornost dětí nějakou zájmovou činností. Dalším možným vlivem jsou hromadné sdělovací prostředky, především televize. Z některých hledisek ji můžeme brát pozitivně, ale nesmíme opomenout negativa, která může přinášet, jako že některé děti tráví u televize více času, než by měly.

Dále bychom měli zmínit zdravotně hygienický pohled, kdy by se společnost měla zaměřit na dostatečnou podporu zdravého tělesného a psychického vývoje člověka. Jak správně nastavit denní režim dítěte, tak aby docházelo ke splnění základních potřeb jedince. Z hlediska pedagogického a psychologického je důležité brát individualitu jedince, do jaké míry jsou uspokojeny jeho základní biologické a psychické potřeby. Pedagog by měl podporovat aktivitu dětí, poskytnout jim prostor k seberealizaci a navodit pocit bezpečí a jistoty. Z pedagogického hlediska máme dva hlavní úkoly, a to vytvářet výchovu ve volném čase a výchovu k volnému času (Pávková, 2002).

1.2 Historie volného času

Volným časem se lidé zabývali již dříve, už v dobách řeckořímských. Nejznámější filozofií je kalokagathia, kterou lidé vnímali jako ideál krásy a dobra. Pomocí ní se spojovalo tělesné cvičení s estetickým cítěním (Janíková a kol., 2009). S vývojem křesťanství dochází k odvrácení se od individuality člověka, vše je podřízeno posmrtnému bytí, a to i volný čas. Zastáncem této výchovy byl Tomáš Akvinský, který tvrdil že když je člověk veden k zbožnému životu, bude se to odrážet i na jeho prožívání volného času (Jůva, 2001). V dalších století se lidé začínají bouřit proti tomuto stylu myšlení a dochází k zásadním změnám. Lidé odsuzují nicnedělání, práce je ušlechtilá. Na chodu rodiny se podílí všichni, musí pracovat i děti, proto se nedá v těchto dobách říct, že by lidé nějak využívali svůj volný čas (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008).

Volný čas se během 19. a 20. století stal významnou součástí lidského života, především ve vyšších vrstvách společnosti. Lidé nižšího postavení se věnovali zemědělským pracím, neměli moc času na volnočasové aktivity (Pávková, 2008). Pokud se děti přece jen věnovaly nějakým aktivitám, bylo potřeba nad nimi mít pedagogický, výchovný dohled. Protože když dospělí neměli pod kontrolou jejich volný čas, stávalo se, že jejich chování bylo nekorektní se společenskými normami a hodnotami (Němec, 2002). V 19. století dochází k zakládání kaváren, klubů a múzických a dramatických spolků, kde lidé rozdělují svůj život na práci a volnou zábavu. Dochází k většímu rozvoji vlastních zájmů, sebevzdělávání (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008).

V běžném životě dítěte dochází k výraznějšímu postavení volného času, a proto dochází k vzniku sdružení a organizací, které volnočasové aktivity nabízejí. Lidé dávají větší váhu umělecké a tělesné stránce osobnosti. Z počátku divadla, kina a kluby byly určeny pro dospělé jedince, ovšem některé organizace byly i pro děti a mládež. Jedním z příkladů je TJ Sokol. V tomto spolku si každý našel své, nejen kroužky tělovýchovné či turistiku, ale i umělecké, divadelní nebo hudební. Pro děti a mládež byly určeny například YMCA a YWCA v Anglii či skautské hnutí ve 20.století. V naší zemi to nebylo hlavním zájmem politiky, a proto se u nás vývoj poněkud zbrzdil (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008).

„Vývoj střední a východní Evropy byl v tomto ohledu opožděn; obsahem aktivit a zařízení byly především sociální a zdravotní otázky dětí ze sociálně slabých vrstev (dětské útulky a opatrovny, tábory pro sociálně a zdravotně znevýhodněné). Stát do této oblasti zasahoval sporadicky; těžiště proto spočívalo na zájmu obcí a institucí sociální pomoci a dobročinných sdružení” (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008, s. 22).

V padesátých a šedesátých letech dochází k navrácení se hlavně k práci a volný čas jde zase mírně do pozadí. Ve volném čase by lidé měli odpočívat, relaxovat po těžké práci. Důležitá je práce, pracovní růst, kariéra a vyučování, a potom už jen relaxace, odpočinek venkovní procházky. Tato myšlenka nevydržela dlouho, lidé se totiž začínají zajímat o sebe, kulturu a zájmové činnosti. U dětí se začíná rozvíjet zájem o turistiku, přírodu, vědu atd. Vznikají mimoškolní sdružení jako je třeba Pionýr (Němec, 2002).

V dnešní době dochází k uznání volného času ve společnosti. Bohužel dochází k neustálému nátlaku na rozvoj jedince a jeho schopnosti, ale vzniká velké množství organizací, které nabízejí širokou škálu aktivit a možností, které dopomáhají k rozvoji dítěte. Myšlení dítěte je ovlivněno moderními technologiemi, počítači, telefony, internetem atd. Tyto technologie mají vliv na volný čas (Štědroňová, Wildová, 2009). S tímto pokrokem ve společnosti je spojován syndrom digitální demence. Jde o závislost na počítačových hrách, internetu a telefonech, které působí na volný čas dítěte. Dnes se u dětí setkáváme velice často s poruchami paměti, pozornosti a soustředění, ale i emocionálního vnímání (Spitzer, 2014).

1.3 Funkce volného času

V dnešní době dochází k velkému zájmu o volný čas, nejen v oblasti psychologie ale i sociologie či filozofie. Proto bychom měli volný čas rozdělit na dvě roviny, a to rovinu týkající se člověka a rovinu vztahující se k společnosti. V první sféře jde o individuální funkce jedince, které pro něj mají určitou váhu a ve druhé sféře jde spíše o socializaci člověka ve společnosti. Volný čas můžeme také vnímat jako místo pro svobodnou volbu jedince, kdy si sám zvolí svoji volnočasovou aktivitu. Mezi základní funkce bychom měli zařadit vývoj jedince, vytváření nových zážitků, zařazení do sociálních skupin či společnosti (Knotová, 2011).

Funkce volného času dělíme na tři základní, a to odpočinek, zábavu a rozvoj osobnosti. Odpočinek by měl sloužit k relaxaci a obnově sil, zábava slouží k obnovení duševní stránky a rozvojem osobnosti se myslí účast na tvorbě kultury (Hofbauer, 2004). V literatuře můžeme najít několik druhů rozdělení funkcí např. Kratochvílová (2004) rozděluje volný čas na pět funkcí, a to zdravotně hygienickou, seberealizační, socializační, formativně výchovnou a preventivní. Další variantu rozdělení můžeme nalézt v publikaci Hájek, Hofbauer a Pávková (2011) kde dělí funkce do osmi kategorií. Rozdělení začíná rekreací, následuje kompenzace, edukace, kontemplace, komunikace, integrace, participace a enkulturace, jedná se o velmi podrobné rozdělení funkcí volného času. Jako hlavní si představíme rozdělení funkcí Knotové (2011), která je dělí do tří částí, které se navzájem propojují:

1. Čas k odpočinku (regenerace sil, zbavení se únavy, stresu);
2. Čas pro rozptýlení (volný čas na zábavu);
3. Čas pro rozvoj (osobní rozvoj v různých sférách našeho života).

Všechny tyto složky se mezi sebou propojují a navzájem se doplňují, během života může docházet i k převládání jedné složky nad druhou. Volný čas můžeme využít k vlastnímu rozvoji, jeho funkce rozdělit do sedmi podskupin:

- Rekreční funkce – regenerace, relaxace sil,
- Kompenzační funkce – rozptýlení, zábava,
- Edukační možnosti – rozšířené vzdělání,
- Kontemplace – duchovní stránka,
- Komunikace – rozvoj sociálních kontaktů,
- Participace – spolkové aktivity,
- Konzumace – spotřební složka (Knotová, 2011).

U dětí staršího školního věku je důležitá především výchova. Další odborníci rozdělují funkce na dvě části a to formativně – výchovnou a kompenzačně – rekreační (Lokajíčková, 1974).

1.4 Dělení volného času

Každý z nás si představí pod pojmem volný čas něco jiného, ale všichni se shodneme na tom, že se jedná o chvíle, kdy se věnujeme svým koníčkům či zálibám. Každý však rozděluje svůj čas trochu jinak, podle Veselé a Kaniokové Veselé (2011)

se volný čas dělí na pracovní čas, vázaný čas a volný čas. Vázaný čas doplňuje Hájek, Hofbauer a Pávková (2011) biofyzilogickými potřebami jako je spánek, hygiena, chod rodiny, péče o děti apod. Dále přidává čas polovolný, který se nachází na hranici mezi časem povinným a vázaným. Mluvíme o aktivitách, které nám přináší nejen radost, ale i užitek.

Je na každém z nás, jak budeme trávit svůj volný čas. Dnešní děti si vybírají svoji aktivitu podle dostupnosti, informovanosti a finančních prostředků. Způsob trávení volného času můžeme tedy rozdělit na aktivní a pasivní (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2005).

Pokud trávíme svůj volný čas aktivním způsobem musí splňovat následující požadavky:

- Děti a mládež musí mít aktivní postoj k vykonávání této činnosti.
- Tato činnost musí vyrovnat jednotvárnou zátěž (dlouhé sezení, nerovnoměrné zatěžování mozku a nervové soustavy apod.).
- Utužit zdravý způsob života (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2005).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2005) rozděluje aktivní aktivity dětí následujícím způsobem:

- Fyzická aktivita provozovaná: organizovanou institucí (škola, tělovýchovné kurzy), tělovýchovou a sportovní aktivitou a samotnou tělovýchovou a sportem.
- Volnočasová aktivita vykonávaná v přírodovědeckých, výtvarných, hudebních a technických kroužcích.
- Pohybová aktivita prováděná na čerstvém vzduchu skloubená s fyzickou činností (běh, práce na zahradě).
- Společenská aktivita sloučená s pohybem mimo dům a při pohybové aktivitě.
- Zábavná aktivita, která kompenzuje duševní nerovnováhu a pomáhá k rozvoji osobnosti (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2005).

Aktivní odpočinek je základnou pro zdravý způsob života, k osvojení je velice důležité, jaký postoj k němu zaujímá rodina, vrstevníci a škola. V dnešní době se bohužel stále více dětí a mládeže přiklání spíše k pasivnímu trávení volného času (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2005).

Pasivní trávení volného času je ovlivněno z velké části masmédií a úzce souvisí s patologickými jevy. Do této skupiny zařazujeme děti, které až příliš často sledují televizi, filmy a hrají počítačové hry. Dále sem zařazujeme mládež, která často navštěvuje restaurace, hospody a toulá se po ulicích a zabíjí tak nudu. A v neposlední řadě sem patří mládež, která vyhledává dramatické a dobrodružné činnosti zastoupené drogami, alkoholem, násilím a kriminalitou (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2005).

Podle Hofbauera (2004) se zájmové činnosti pasivního trávení času dělí podle míry organizovanosti výchovného působení na:

- Aktivita spontánní – kterou můžeme provádět buď individuálně či skupinově. Jsou přístupné všem, není zde stanoven čas, kdy aktivita začíná či končí, probíhají na hřištích, v přírodě či v knihovně.
- Aktivita příležitostná – mluvíme o rekreačních, oddechových a vzdělávacích aktivitách (přednášky, soutěže, sportovní turnaje, koncerty apod.).
- Aktivita pravidelná – probíhá celý rok v pravidelném období pod vedením zkušeného pracovníka. Cíl této aktivity je získat nové vědomosti a dovednosti a vytvořit si kladný vztah k předmětu.

2 PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU

Jedná se o vědní obor, který je zaměřený na teoretické i praktické vzdělávání a vychovávání dětí a dospívajících. Pomáhá k smysluplnému a samostatnému využívání volného času. Bendl (2015) tvrdí, že stanovuje teoretická východiska, definuje základní pojmy, metodické postupy a praktické návrhy pro realizaci volnočasových aktivit. Průcha (2009) vysvětluje její zaměření jako vzdělávací kultivaci volného času u dětí a dospívajících, dále jako aktivity školních zařízení, které zajišťují edukaci ve volném čase. Dále se zajímá o to, jak tráví svůj volný čas mládež. Tato oblast patří do pedagogických oborů, které jsou těsně spjaty s didaktikou, psychologii, sociologií a filozofií (Pávková, 2014). Cílem pedagogiky volného času je naučit jedince, jak správně trávit svůj volný čas. Jednotlivými cíli je naučit děti rozvíjet svoji zálibu, uspokojovat své potřeby, umět vést zdravý způsob života a urovnat si svůj denní režim.

Podle Pávkové (2014) se výchova mimoškolních aktivit orientuje na tyto oblasti:

- Výchovně vzdělávací oblast – výběr mimoškolní aktivity tak, aby pozitivně působila na duševní a fyzický vývoj dítě. Dále se soustředí na osobnostní rozvoj, kultivaci osobnosti, získávání nových dovedností a vědomostí.
- Zdravotní oblast – mluvíme především o funkci zdravého životního stylu u aktivit spojených s pohybem. Podstatná je míra pohybu, která by neměla být nízká, ale ani příliš vysoká. Pedagogika volného času dítě učí uspořádat si svůj denní režim tak, aby byla aktivita a odpočinek v rovnováze. Tato oblast má pozitivní vliv na fyzickou, sociální i duševní stránku jedince.
- Sociální oblast – děti díky volnočasovým aktivitám mohou navazovat nové vztahy s jedinci, zlepšovat si komunikační dovednosti.
- Preventivní oblast – jedná se o oblast, pomocí které se může zabránit vzniku patologických jevů, jako např. chytnutí se špatné party, kouření, drogy, alkohol, násilí apod.

Hofbauer (2005) tvrdí, že volnočasové aktivity mají v časovém prostoru výrazná specifika. Orientují se na rozvoj a formování individuálních rysů dítěte a dospívajícího jedince a pomáhají mu se připravit na život mezi vrstevníky a dospělými.

Pedagogiku volného času vede kvalifikovaný pracovník volného času. Tento pedagog provádí svoji pedagogickou práci v zájmovém vzdělávání ve školách

či školních institucích. Obsah jeho práce závisí na druhu a typu školské instituce, ve kterém svoji práci provádí. Pedagog volného času se může uplatnit jak na základních, tak na středních školách či ve středisku volného času. Pedagog volného času je kvalifikovaný podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících (vychovatelé, učitelé, pedagogové volného času). Každý pedagog by měl mít alespoň čtyři osobnostní rysy, a to charakterové, společensko-povahové, citově temperamentové a pracovní vlastnosti (Kominarec, 2003).

2.1 Vnitřní a vnější činitele působící na volnočasovou aktivitu

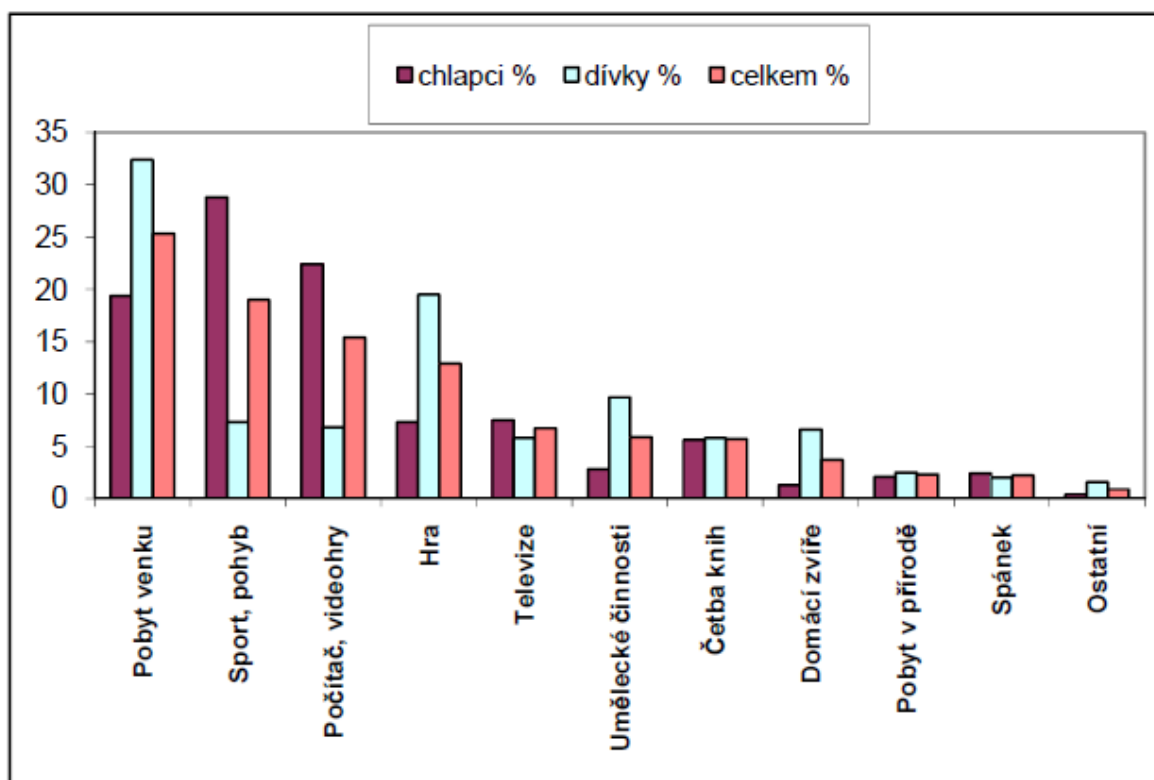
Mezi **vnitřní činitele** (endogenní) patří věk, pohlaví, zdravotní stav a fyzické možnosti a psychické charakteristiky (Vyhnálková, 2013). Dle Šeráka (2009) jsou lidé neaktivnější v období kolem sedmnáctého roku života, také tvrdí, že ženy se více věnují rodině a domovu, a proto častěji navštěvují divadla, koncerty a knihovny než muži. Muži naopak vykonávají více sportu, ať už aktivně či pasivně. Dalším ukazatelem je zdravotní stav a naše fyzické schopnosti, které mají vliv nejen na náš volný čas, ale i na povolání. V rámci zdravotního stavu můžeme být naprosto zdraví či nějakým způsobem hendikepovaní, tento hendikep může následně omezovat náš pohyb a čas. Když zanedbáváme svoje zdraví, může docházet k různým onemocněním jako je deprese, diabetes, osteoporóza apod. (Fořt, 2005). Jako posledního činitele Vyhnálková (2013) uvádí psychické charakteristiky, mezi které řadí inteligenci, paměť, pozornost, představitost, tvořivost či emocionální stav, který ovlivňuje to, jakým aktivitám dáme přednost. Psychická stabilita patří k důležitým hlediskům ovlivňujícím životní styl člověka.

V období staršího školního věku na dítě působí **vnější činitele**, kam patří prostředí, přátelé, vrstevníci, se kterými se ztotožňuje, dále potom rodina. Významnou roli v jeho životě hraje jeho třída. Děti se v tomto období začínají odcizovat rodině, ale ta má i přesto velice významnou funkci i nadále. Pokud by docházelo ke špatným výchovným vlivům, mohlo by to mít za následek patologické jevy v chování dítěte. Podle Hájka (2004) rodina ovlivňuje dítě ve dvou rovinách. V první rovině má rodina z části dopad na zájmy dítěte, ve kterých by ho měla podporovat ve druhé rovině by měla dát dítěti možnost utvářet sociální aktivity s jinými dětmi. Bendl (2015) doplňuje, že rodiče učí děti chápat volný čas jako hodnotu, kterou je důležité dobře naplánovat a umět s ní hospodařit.

Nejdůležitější pro dítě ve starším školním věku je jeho sociální prostředí. Toto období je celkově velice náročné, jelikož si dítě musí utvářet vztah s ostatními, ale zároveň i k sobě samému (Macek, Lacinová, 2012). Nad vývojem v jednání mezi dětmi má dozor pedagogický pracovník, pro kterého to není vůbec jednoduché, předpokládá se, že má určité zkušenosti a znalosti (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008). Děti si mezi sebou vytváří přátelství a vytvářejí svoje sociální struktury. Učí se komunikovat, reagovat v rámci skupiny, prohlubují sociální vazby, učí se prosadit svůj názor a empaticky jednat s ostatními (Vágnerová, 2000). Tyto skupiny dětí se spolu scházejí dobrovolně, jsou zhruba ve stejném věku i pohlaví, mají shodné záliby a hodnoty (viz obrázek č.1). Vrstevníci mají pro jedince čím dál větší význam, jelikož mají stejné problémy jako on a jejich vztah je v rovnocenném partnerství (Vágnerová, 2012). Během svého dospívání se děti více orientují na vrstevníky a význam rodiny klesá (Sobotková, Nielsen a kol., 2014). Tyto skupiny se střetávají na různých místech jako jsou diskotéky, kina, hřiště ale i na místech, která mají pro ně určitý význam. Skupiny můžeme dělit podle hudby (emo, metal, punk apod.), ideologie (skinheads, ekologové, náboženské skupiny apod.), zájmu (sport, umění, hry, kroužky apod.) (Martanová, Janíková a Danečková, 2007). V takovýchto vrstevnických skupinách může docházet i k šikaně, v tomto věkovém období k ní dochází velice často. Pokud dochází k šikaně, může to vést u dítěte k asociálnímu chování, depresím a zdravotnímu poškození. Dospělí jedinci by si měli všimnout náznaků šikany a měli by děti učit, že konflikty se mohou řešit bez agresivního chování (Pávková, Hájek, Hofbauer, 2008).

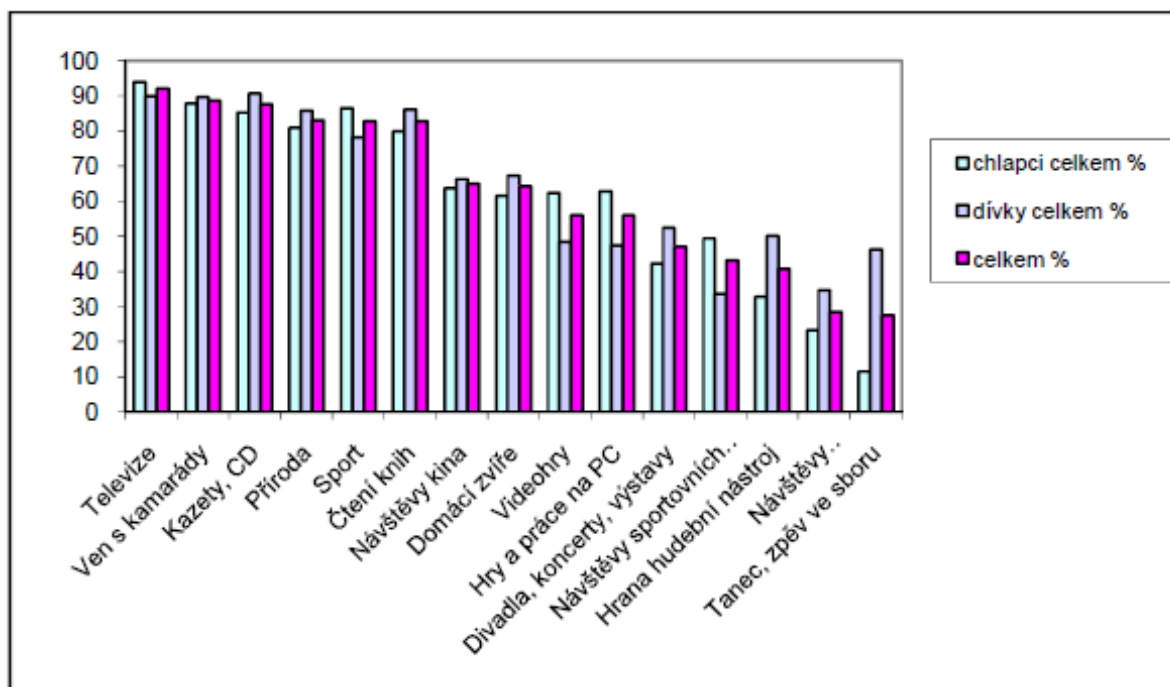
Dalším důležitým činitelem jsou masmédiá, která mají buď pozitivní či negativní vliv. Pozitivně je vnímáno to, že se z nich získávají snadno a rychle informace. Negativní vliv je vnímán tím, že jedinci tráví příliš svého volného času např. u počítače či televize (viz obrázek č.2). Podle Hofbauera (2004) došlo v posledních stoletích k velkému rozmachu masmédií nejen knih, novin, filmů ale i mobilů, tabletů a internetu. V dnešní době dochází k závislosti na internetu, označuje se jako netholismus. Jedná se o moderní druh závislosti na virtuálních drogách (Kohout a Karchňák, 2016). Mluvíme tu o počítačových hrách, mobilech, internetu, televizi apod. U dětí se střetáváme se závislostí na sociálních sítích jako je Facebook, YouTube, Instagram, Messenger, Tik Tok apod.

Obrázek 1 *Nejoblíbenější aktivity ve volném čase dětí druhého stupně ZŠ*

Zdroj: (Čech 2002, s. 3)

Obrázek 2 *Nejvyhledávanější aktivity ve volném čase dětí na druhé stupni ZŠ*

Zdroj: (Čech 2002, s. 4)

Výzkumy potvrdily, že v České republice fyzická aktivita dětí klesá s věkem bez ohledu na pohlaví. Doporučenou denní dávku, tzn. 60 minut pohybové aktivity, splňuje 30 % chlapců a 14 % dívek (Kalman, 2011). V rámci výzkumu byly pozorovány i důvody, proč děti navštěvují pohybové aktivity. Mezi nejčastějšími důvody byly uváděny užít si aktivitu, seznámit se s novými lidmi, zlepšit si zdraví či se vidět s kamarády. Jako některé z příčin snížení fyzické aktivity dětí vidíme sedavější způsob života, sledování televize, počítačové hry, telefony apod. (Sigmundová et al., 2011). Bylo potvrzeno, že děti stráví u televize více jak 2 hodiny denně, chlapci stráví více času spíše u počítače a her (Kalman, 2011).

2.2 Volný čas ve městě a na vesnici

V dnešní době dochází k menším rozdílům, co se týče velikosti měst a vesnic. Život na venkově se poměrně mění. I přes to má venkov stále své nedostatky, např. absenci hromadné dopravy, což omezuje dojíždění dětí za volnočasovými aktivitami, kulturou apod. Děti, které jsou z vesnice, mají lepší chování než děti z města. Ve městech se potýkají více s patologickými jevy jako je záškoláctví, kouření apod. Vesnické děti mají lepší vztah ke škole a méně výchovných problémů oproti dětem z města. U těchto dětí se v některých případech setkáváme s menší úrovní zapojování se do sportovních aktivit (Kraus, Poláčková, 2001).

Ve městech dochází k lepšímu zpřístupnění zájmových kroužků a neformálním, individuálním aktivitám. Děti se často střetávají při volnočasových aktivitách, které jsou utvářeny institucemi a organizacemi, na těchto akcích získávají kontakty a ochranu před bezpečnostními, zdravotními, výchovnými a sociálními riziky. V městském prostředí dochází také k odtažitosti a anonymitě společenských vztahů, což může s odstupem času způsobit společensky patologické jevy (Hofbauer, 2004).

Na vesnici je to poměrně složité, když děti chtějí navštěvovat nějaký kroužek nebo se věnovat nějakému zájmu, z většiny případů musejí dojíždět do měst. Toto dojíždění bývá pro některé rodiny náročné a problémové, ať už z hlediska financí, bezpečnostního hlediska či dopravy. Tyto činitele stěžují dětem možnost navštěvovat volnočasové aktivity. Život na vesnicích zdaleka není tak bezproblémový, jak tomu bývalo, narůstá nezaměstnanost v řadě obcí. Proto je důležité, aby vznikaly v obcích základny pro kulturně společenské aktivity jak pro děti, tak pro dospělé (Němec, 2002).

2.3 Organizace volného času v jiných zemích

Pojem pedagogika volného času a středisek pro volný čas dětí má mnoho podob. Tento pojem je chápán v každé evropské zemi odlišným způsobem. Dle Baumana (2012) je pedagogika volného času v České republice chápána podobně jako v anglicky mluvících zemích jako je např. Velká Británie, USA, Kanada, Austrálie, Nový Zéland. Tyto země mají dvě roviny pojetí, a to leisure studies a leisure education. Leisure studies je obor, který se zabývá volným časem, termín leisure je možné aplikovat jako náhradu pojmu free time či spare time, což znamená, že ho můžeme chápat jako volný čas. Tento čas je chápán jako čas, který nám zbude po splnění všech povinností, práci, škole, spánku apod. Leisure studies se přibližují rekreologii a psychologii. Leisure education se zabývá vzděláváním lidí v programech připravujících se na profesi pedagoga volného času a při osvojování kompetencí využitelných ve sféře volnočasových aktivit. Leisure education zabírá v rámci leisure studies okrajovou funkci. Setkat se s ní můžete v tělesné výchově, hudební a výtvarné výchově ale také v tzv. outdoor education. Ve Velké Británii stoupá zájem o volnočasové aktivity, jelikož mohou pomáhat ke zvyšování školní úspěšnosti dětí a mládeže. Pomáhají budovat lepší motivaci ke škole a učení, ale také slouží jako prevence vůči záškoláctví, vyrovnávání sociálních a etnických rozdílů apod. (Bauman, 2012).

V USA a Kanadě bylo zjištěno, že fyzická úroveň dětí a mládeže je velice nízká. Usuzuje se, že pouhých 9 % chlapců a 4 % dívek vykonávají 60 minut mírné až intenzivní fyzické zátěže denně, tudíž jsou chlapci aktivnější než dívky (Colley, 2011). Bylo potvrzeno, že celková fyzická aktivita v USA klesá příčně všemi věkovými kategoriemi, 46 % dětí ve věku 6–11 let provádí doporučenou denní dávku pohybové aktivity, zatímco adolescentů pouze 8 % (Troiano, 2008). Nejčerstvější data říkají, že 76 % amerických dětí a mládeže nedosahuje ani minimální hodnoty denní dávky fyzické aktivity (Katzmarzyk et al., 2018).

Jako další zemi si představíme Portugalsko, kde Sýkora (2013) tvrdí, že systém vzdělávání pedagogů volného času je zcela odlišný tomu českému, a to z důvodu změny organizování práce v zařízeních určených pro pedagogy volného času. Došlo zde ke zrušení školních družin a středisek volného času. Kdy v dnešní době zastávají tuto funkci komunity a v nich profesionální animátoři, kteří se starají o volný

čas dětí (zájmové kroužky, doučování apod.). Všechno financuje stát a zároveň se stará o vzdělávání těchto animátorů.

V Číně je od roku 1995 vytvořen fitness program na podporu pohybové aktivity a zlepšení kondice v obecné populaci, cílem tohoto programu je zlepšovat tělesnou zdatnost dětí a dospívajících zdokonalováním tělesné výchovy a prováděním aktivních plánů. Žáci mají provádět pohybovou aktivitu minimálně 60 minut denně v rámci školy. Přesto studie ukazují, že i přes tato opatření děti nedosahují doporučené denní aktivity (Xua & Gao, 2017). Důvodem je sedavé chování, které se dramaticky zvýšilo, v roce 2015 většina studentů nevykonala doporučenou denní dávku fyzické aktivity. Ty děti, které splnily požadavky, vykazovaly dobrý vztah k tělesné výchově. Zároveň bylo zjištěno, že děti, které navštěvují předměstské školy, mají nižší fyzickou aktivitu než děti z městských škol (Duan et al., 2015).

3 STARŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

Období staršího školního věku se vymezuje od jedenáctého až do patnáctého roku života. Odborně se toto období nazývá pubescence, je považováno za nejkritičtější část v životě. V tomto období dochází k vývoji jak po fyzické, tak i psychické stránce, začíná se z dítěte stávat dospělý. Začíná větší zájem o druhé pohlaví, dospívající si méně hrají a skupiny jsou zásadně jednoho pohlaví (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Toto období je bráno jako určitý přechod mezi dětstvím a dospělostí. Jedinci začínají být více samostatní, učí se morální zodpovědnosti a bývají méně závislí na dospělých. Dospívající si začínají více vytvářet své vlastní společenské produkty a snižují konzumaci jiných produktů. K tomu je zapotřebí, aby se vykonal přechod od učení řízeného z vnějšku k samostatnému studiu a sebevzdělávání. U dospívajícího dítěte se stále více předpokládá ústup podřizování se a poslušnosti vůči výchovným autoritám, dále se také očekává nástup nezávislého chování s prvky sebeovládání (Pavlas, Vašutová, 1999).

Pubescenci bychom mohli rozdělit do dvou stádií. První stádium nazýváme jako období prepubescence, která začíná kolem jedenáctého roku života a končí kolem třináctého roku. Druhé stádium nazýváme pubescence a trvá od třináctého roku do patnáctého roku života. U každého jedince je individuální průběh tohoto období, rozdíl nacházíme i v pohlaví, dívky začínají pubertu o rok a půl dříve, než je tomu u chlapců. Toto období je přecházení k nezávislosti, vnitřní motivaci a vytváření vlastní osobnosti (Hříchová, Novotná, Miňhová, 2000).

3.1 Vývoj staršího školního věku

Tělesný vývoj se během školní docházky značně mění, svalstvo zesiluje a vnitřní orgány rostou. U chlapců dochází ke zvětšení hrtanu, díky tomu nastává mutace hlasu (Heřmanová, 2004). Zdokonaluje se nervosvalová koordinace, lepší se hrubá a jemná motorika (Perič, 2004). Koordinace pohybu těla může být narušena rychlým nástupem růstu těla jedince. U chlapců může docházet k neobratnosti, křečovitosti, která se projevuje v grafickém projevu (Vágnerová, 2005). Děti v tomto období se začínají starat o svůj zevnějšek, co nosí a jestli jim to sluší či ne. Vzniká větší zájem o sport a celkově o pohyb, především u chlapců (Langmeier, Krejčířová, 2006).

U dívek dochází k zakulacování postavy, chlapcům se zvětšuje svalová hmota (Hřichová, Novotná, Miňhová, 2000).

Sociální vývoj ve školním věku je důležitý, jelikož se dítě odpoutává od rodiny a snaží se osamostatnit, vytvořit si svoji osobnost a své vlastní místo ve společnosti. Během školy dítě prochází značnými změnami, ať fyzickými, emočními nebo psychickými, snaží se neustále zdokonalovat (Vágnerová, 2005). V tomto věku děti zjišťují, co by je v životě mohlo bavit, v čem vynikají nad ostatními, chlapci si velmi často mezi sebou poměřují své síly. Snaží se dosáhnout těch nejlepších výsledků, což se potom odráží na jejich sebehodnocení a vnímání sebe sama. Pokud má dítě pozitivní výsledky, má to pozitivní dopad na jeho osobnost, pokud jsou jeho výsledky spíše negativní může to prohloubit nedůvěru v sebe sama, která může vést k pozdějšímu podceňování se a pocitům méněcennosti (Kučera, Kolář, Dylevský, 2011).

Největším prostředím pro sociální vývoj je třída, která má uspořádané vrstevnické skupiny. Tyto skupiny jsou jiné než ty, které má dítě vytvořené mimo školní třídu. Dítě se snaží být akceptováno od svých kamarádů a hraje si na dospělého. Snaží se identifikovat se svou skupinou, což je pro děti v tomto věku velice zásadní. Ve skupinách dochází k značné emoční vazbě, která je pro ně důležitá. Vrstevnická skupina je rovnocenná a její členové se navzájem mezi sebou motivují a hodnotí, což vede k jednodušší seberealizaci dítěte (Vágnerová, 2005). Dochází ke změnám vztahů mezi chlapci a dívkami, city bývají labilní a těžce se dají ovládat. Chlapci bývají drzí, dívky zase provokativní a strojené. Na konci tohoto období vzniká zájem o druhé pohlaví z hlediska sexuální otázky, přicházejí první lásky a zamilovanost (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Emoční vývoj se promítá nejen v oblasti uvažování, ale i v oblasti sociálních vztahů. Děti jsou podrážděnější, přecitlivější a náladovější. Objevují se pocity nejistoty a nedůvěry v sebe samotného, proto se jedinci zaměřují především na to, jak své pocity cítí sami a řeší je především se svými vrstevníky (Vágnerová, 2010). Ve skupině svých kamarádů se cítí dítě bezpečně, a proto dokáže mluvit o svých pocitech a říkat své názory. Skupina vrstevníků/ kamarádů chápe tyto pocity díky podobnému myšlení. Mohou ale i nastat chvíle, kdy dojde ke komunikačnímu šumu a nedorozumění, kdy se dítě se situací musí vyrovnat samo, což je dobré pro jeho další

rozvoj. Učí se tak zvládat své emoce, a zlepšuje se jeho emoční zralost (Vágnerová, 2005).

V poslední části si představíme psychický vývoj. Děti se snaží více vnímat, přemýšlet, poznávat nové věci a pochopit je. Dítěti v tomto období záleží na celkovém úspěchu v životě. Jeho chování je ukvapené, jedná impulzivně, střídají se u něj stavy soustředění a nesoustředěnosti. Je velmi citlivé na kritiku, a to hlavně od dospělých jedinců. Má neuctivý vztah k dospělým, jedná s nimi jako kdyby byli jeho rovnocennými partnery (kamarády). Rozvíjí se jeho fantazie, vytváří si představy o své budoucnosti, povolání a životě (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Mentální stránka dítěte se mění, začíná být rozumnější a vyzrálejší. Dítě začíná přemýšlet rozumněji, používá více logiky, respektuje zákony a chápe hypotetické uvažování (Vágnerová, 2010). Jeho myšlení je tvůrčí, pečlivé a nastává abstraktní myšlení. Zrakové vnímání se mění, zlepšuje (Hříchová, Novotná, Miňhová, 2000).

4 INSTITUCE SLOUŽÍCÍ K VOLNOČASOVÝM AKTIVITÁM

Mezi instituce, které slouží k volnočasovým aktivitám, patří **školní družina**, která má vzdělávací, výchovnou a rekreační úlohu. Slouží pro žáky základních škol, je určená pro děti prvního stupně po vyučování a v době prázdnin. Školní družiny mají tedy i funkci sociální. Do školních družin mohou děti docházet od konce vyučování a zůstat tam do doby, než skončí pracovní doba jejich rodičů. V dnešní době se hodně využívají také tzv. ranní družiny, kdy rodič své dítě odveze do školy dříve, jelikož musí brzy ráno do práce. Družina funguje hlavně pro děti prvních stupňů, pro děti druhého stupně jsou spíše určeny školní kluby (Hájek a kol., 2004).

Školní kluby slouží pro děti staršího školního věku, tedy dětem druhého stupně a studentům víceletého gymnázia. Mají podobnou funkci jako družiny, ale snaží se být více upraveny zájmům dětí staršího školního věku. V těchto klubech si každý žák najde svůj zájem, aktivitu, která by ho mohla bavit v jeho volném čase (Hájek a kol., 2004). Hlavní funkcí je nabídka lepšího využití volného času dětí a zamezení rizikovému chování, aby nedocházelo k patologickým jevům (kouření, alkohol, drogy). Školní kluby jsou zaměřeny nejen sportovně, ale rozšiřují i vzdělání dětí, existují např. přírodovědné, hudební nebo vědecké kroužky (Geisslerová a kol., 2012). Bohužel ne každý žák si najde v takovýchto klubech danou aktivitu, která by ho bavila, proto v dnešní době už mnoho školních klubů není (Pávková, Hájek, 2002).

4.1 Dům dětí a mládeže

Domovy dětí a mládeže jsou středisky volného času pro děti, žáky a studenty. Mají výchovně vzdělávací a rekreační funkci. Domovy dětí a mládeže nabízejí celou řadu aktivit v oblasti zájmového vzdělávání. Jejich aktivity zpravidla probíhají po celý školní rok, a to i o víkendech. V případě zájmu o aktivitu v Domově dětí a mládeže stačí vyplnit přihlášku, kterou je nutné poslat či osobně donést řediteli, který ji následně vyhodnotí dle stanovených pravidel a určí přijetí či nepřijetí dítěte (Heřmanová, Macek a kol., 2009).

Domovy dětí a mládeže slouží k zájmovému vzdělávání dětí, nabídka aktivit je velice pestrá, nabízí např. přírodovědné kluby, turistiku, techniku, vědecké kluby

ale i sportovní aktivity. I Domovy dětí a mládeže se účastní různých soutěží, sportovních turnajů, ale pořádají besídky, výlety, exkurze, zájezdy, tábory, vystoupení apod. (Bendl a kol., 2015). Dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy roste zájem lidí o aktivity nabízené Domovy dětí a mládeže, v průběhu pěti let se počet zájemců zvedl o 10,4 % (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018).

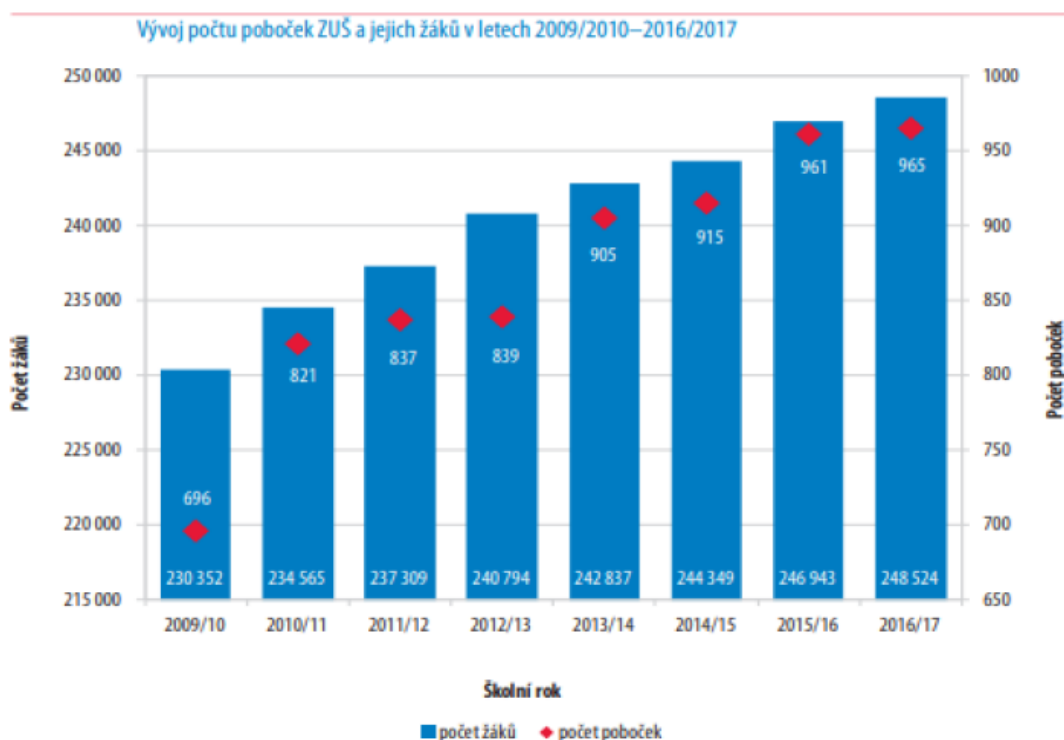
Domov dětí a mládeže se zajímá jak o talentované jedince, kterým nabízí individuální přístup, tak i o hendikepované, kteří jsou integrováni do kolektivu zdravých jedinců (Bendl a kol., 2015). Domovy dětí a mládeže se nachází především ve větších městech, tudíž je to nevýhodou pro děti z vesnic, které musí dojíždět za svými aktivitami, což pro každou rodinu není možné, jak po stránce finanční, tak z hlediska dopravy (Pávková, Hájek, 2002).

4.2 Základní umělecká škola

Patří k širšímu sektoru uměleckého školství, je specifickou částí vzdělávacího systému v České republice. Zajišťuje umělecké, taneční, výtvarné, hudební, dramatické a literární vzdělání. Základní umělecké školy jsou pokračováním lidových škol, které vznikly v roce 1948. Mohou je navštěvovat děti, žáci, studenti, ale také dospělí jedinci. Vzdělávání na Základních uměleckých školách je rozčleněno do dvou stupňů a několika ročníků, každý tento rok se ukončuje závěrečnou zkouškou. V České republice nalezneme přibližně pět set Základní uměleckých škol a téměř sedm set jejich poboček. Základní umělecké školy navštěvuje přibližně čtvrt milionů žáků, viz obrázek 3. (Průcha, Veteška, 2012).

Základní umělecké školy slouží nejen k rozšíření vzdělání, ale zároveň připravuje studenty na budoucí střední a vysoké školy. Pro tuto možnost vytvářejí pro děti a mládež přípravné studium, základní studium prvního a druhého stupně a poskytují možnost navýšit si počet vyučovacích hodin (Vališová, Kasíková a kol., 2011).

Obrázek 3 Počty poboček ZUŠ a žáků v letech 2009/10–2016/2017

Zdroj: csicr.cz, 2009-2017.

4.3 Junák

Nejnámější organizací v České republice je bezpochyby Junák, jinak také řečeno skaut. Tato organizace je zaměřená především na turistiku, pohyb a pobyt v přírodě. Jejím cílem je v dětech vytvořit sebekázeň, samostatnost, zručnost, tělesnou zdatnost a lásku k přírodě. Důležitým bodem je skupinový systém skautů, skupinu vede starší člen, který má na starosti deset mladších dětí (Pávková, Hájek, 2002).

Děti se zde učí vázat uzly, číst Morseovu abecedu, rozdělat oheň, také se učí poskytnout první pomoc. Ve školním roce se scházejí ve své klubovně, na hřišti a o víkendech vytvářejí programy v přírodě. Největší akcí je na závěr roku letní tábor, který trvá dva až tři týdny, skauti drží prvenství v pořádání táborů, každoročně se jich zúčastní přes třicet tisíc dětí (Skaut, 2021). Řídí se třemi základními principy, a to odpovědnost vůči Bohu, odpovědnost vůči ostatním a jako třetí je odpovědnost vůči sobě a vlastní osobnosti (Vítek, 2016). Jejich heslo je „Buď připraven!“, musí si umět poradit s jakoukoliv situací. Každý skaut musí složit závěrečnou zkoušku, kde říká svůj slib. Skauti mají svůj vlastní pozdrav, podávají si při pozdravu levou ruku, protože je blíže k srdci (Tichavová, 2008).

4.4 Sportovní kluby

Jedná se o organizace se specifickým druhem činnosti. Druhy činnosti jsou velice různé, tyto kluby mají nabízet lidem různé sportovní aktivity a vyžití. Je několik sportovních klubů, které nabízejí mnoho sportovních aktivit, ať už sporty individuální, skupinové, letní nebo zimní (Časlavová, 2009).

V těchto organizacích jsou skupiny osob, které spolu spolupracují, aby dosáhly určitého cíle, kterého by nemohly dosáhnout samy (Covell, Walker, 2013). Sportovní aktivitu ve sportovním klubu můžeme provozovat pouze jako své „hobby“, nebo na úrovni soutěžní, ať už v okresním, krajském, celostátním či mezinárodním měřítku.

4.5 Neziskové organizace

Neziskové organizace patří do neziskového (netržního) sektoru, jehož cílem je dosáhnout nějakého zisku, obvykle ve formě veřejné služby (Novotný a kol., 2011). Sportovní odvětví se dělí na tři sektory a to veřejný, neziskový a komerční. Veřejný sektor zahrnuje národní, regionální a místní orgány, do neziskového sektoru patří sportovní kluby, asociace a mezinárodní organizace, komerční sektor zase zahrnuje profesionální sportovce a jejich soutěže, ligy, sportovní manažery apod. (Nová, Novotný a kol., 2016). Primárním účelem je naplnit všechny potřeby členů (Časlavová, 2009).

Za neziskové sportovní organizace považujeme sportovní spolky, příspěvkové organizace nebo obecně prospěšné organizace (Novotný a kol., 2011). Nejdelší tradici v českém prostředí má Sokol, jehož hlavní náplní jsou právě tělovýchovné aktivity, ale nabízí i jiné druhy aktivit, např. kulturní apod. (Pávková, 2014). Další organizací je Český svaz tělesné výchovy, jejich hlavní činností je sport, který má vyváženě rozvíjet člena po fyzické i duševní stránce. Tato organizace připravuje sportovce k mezinárodní reprezentaci (Pávková, Hájek, 2002).

V České republice existuje přibližně tři tisíce neziskových organizací, které se věnují dětem a mládeži. Pokud dítě navštěvuje dobrý spolek, lze předpokládat, že si zde vytvoří pevné a přátelské vztahy s vrstevníky, což vede k vytvoření si kvalitních společenských hodnot do budoucího života (Vyhnálková, 2013).

5 STUDIE V ČR A ZAHRANIČÍ

Volnočasové aktivity mají preventivní funkci ke vzniku sociálně patologických jevů, ovlivňují fyzický i psychický stav jedince a vnímání pohody v jeho životě. V dnešní uspěchané době dospělí jedinci velice často trpí stresem, pokud však budou správně využívat svůj volný čas, mohou se těmito pocitem vyvarovat. Těmito studii a výzkumy se zabývají i sociální pedagogové (Sociologický ústav AV ČR, 2016). Sociální pedagogika se nezabývá jen oblastmi rodinného a školního prostředí, ale zároveň ji zajímá, jak jedinci žijí, jejich životní styl, vznik sociálně patologických jevů a možnost jejich nápravy (Kolaříková, Němec, 2017).

Volný čas, jak už bylo zmíněno v úvodní kapitole, chápeme jako chvíle určené pro seberealizaci jedince, kterou vykonává ze své vůle, je to odpočinek a zájem, který potřebujeme vykonávat (Němec, 2010). S rozvojem technologií došlo k rozdělení našeho času na pracovní a volný, který zpočátku sloužil především k odpočinku, rekreaci a nabírání nových pracovních sil. S nárůstem mezd v zaměstnání došlo k rozšíření aktivního způsobu trávení volného času, protože se volnočasové aktivity staly dostupnějšími. Jak se aktivity postupně rozvíjí, dochází k většímu zájmu nejen o ně, ale i o jejich výzkum (Chorvát, 2007).

Dle Pávkové (2008) jsou volnočasové aktivity a jejich kvalita podmíněny sociálně, a to především z pohledu socializace, kdy rodiče vytváří návyky dětí, jak budou trávit svůj volný čas. Pokud dítě nedostane dobrý základ pro vznik zdravého trávení volného času, může ho začít trávit špatným způsobem, např. častým sledováním TV, hraním počítačových her, vstupem do špatné party apod.

Kolaříková a Němec (2017) představují osm výzkumných studií, které jsou založené na kvantitativním typu výzkumu. Pět studií je zaměřeno na děti a mládež a zbylé tři na dospělé jedince. My se zaměříme především na těch pět studií o dětech a mládeži. Hlavní problematikou studie u dětí byla jejich obezita a jejich vztah k trávení volného času. Ve výzkumu docházelo k rozlišení aktivního a pasivního trávení volného času. Aktivním trávením chápali především aktivní pohyb (sportování – fyzickou aktivitu), pasivní aktivity vnímali jako aktivity bez nutnosti pohybu (výtvarné, hudební kroužky), ale i sledování televize, počítač apod. Dále bylo přihlíženo k organizovanosti a neorganizovanosti aktivit.

Cílem studie bylo zjistit sedavý způsob života dětí školního věku, zaměřený na trávení času u televize, počítače. Autoři studie (Hamřík, Kalman, Bobáková, & Sigmund, 2012) tvrdí, že to může mít vliv na dětskou obezitu. Výzkum byl prováděn v rámci mezinárodního zpracování dat „Health Behaviour in School Aged Children“ u dětí ve věku 11 až 15 let. Výsledky ukázaly, že více než 55 % dívek a 60 % chlapců tráví svůj čas u televize a jiných videí více než 2 hodiny denně, a to hlavně ve 13. roku života. Velice často tráví chlapci čas hraním her na počítači či na PlayStationu, u dívek zase převládá více chatování a brouzdání po internetu. S věkem se čas strávený na počítači a internetu zvyšuje.

Žumárová (2014) prováděla výzkum u dětí ve věku 12 až 14 let prostřednictvím dotazníku s otevřenými i uzavřenými otázkami, zúčastnilo se ho sedm tříd středních škol z Hradce Králové. Její snaha byla zjistit, kolik času tráví děti u počítače, jaké aktivity na něm provozují, kolik času stráví hraním her, internetem samotným a sociálními sítěmi. Výzkumný vzorek se skládal z 857 žáků. Podle výsledků mají chlapci na prvním místě počítač, na druhém sport a na třetí setkávání se s přáteli, dívky měly jako první poslech hudby, dále setkávání se s přáteli a až na třetím místě počítač. Chlapci využívají čas především k hraní her, naopak dívky k chatování a sociálním sítím. Děti podle výsledků tráví 2, 47 hodin denně na počítači, tato doba se zvyšuje především v době prázdnin a víkendů.

Bocan a Machalík (2012) se zabývali ve své studii především socioekonomickým statusem rodičů. Jejich vzorkem bylo 2 238 dětí ve věku 6 až 15 let na území celé ČR. Tento výzkum proběhl prostřednictvím standardizovaných rozhovorů. Rozdělili volný čas dětí na neorganizovaný (individuálně využitý) a na čas organizovaný s rodiči. Do neorganizovaných činností zařadili např. sledování televize, školní přípravu, pobyt venku s kamarády, aktivity spojené s internetem apod. Organizovaný čas je brán jako sport, kroužky, které navštěvují v různých organizacích. Dále se zaměřili i na četbu, navštěvování kin, fast foodu apod. Výsledky poukázaly na to, že čím vyšší vzdělání rodiče měli, tím více organizovali a vymýšleli program pro děti, aby se nenudily. Tyto děti se věnují spíše organizovaným aktivitám. Děti, které mají rodiče s nižším vzděláním, se věnují především neorganizovaným aktivitám mimo rodinu. Pocit štěstí je ovlivněn způsobem trávení svého volného času.

Ze všech studií vyplynulo, že nejčastější aktivitou dětí je televize, počítač, poslech hudby a kamarádi. Proto bychom se měli zamyslet nad těmito výsledky, jaké jsou rizika tohoto trávení volného času a jak bychom se jim mohli preventivně vyhnout. Dále se ukázalo, že pocit pohody a štěstí mají děti, které vykonávají nějaký sport nebo kroužek. Pokud trávíme kvalitně svůj volný čas, dostává se nám dostatečného pocitu životní pohody a pocitů štěstí. Samozřejmě že je zde spousta faktorů, které ovlivňují kvalitní trávení volného času, jako lokalita bydliště, přátelé, škola či klima širšího prostředí (Kolaříková, Němec, 2017).

5.1 Studie v zahraničí a její problémy

McHale, Crouter a Trucker (2001) prováděli výzkum amerických prepubescentů týkající se jejich volného času. Volnočasové aktivity byly dány do vztahu se školními známkami, s depresemi a školním chováním. Prvním cílem výzkumu bylo zjistit ontogenetický význam dětských aktivit, a to pomocí měření relace volnočasových aktivit a dětské psychiky. Dále se věnovali i sociálním znakům, zda děti tráví čas samy, s rodiči, kamarády apod. Výzkum byl prováděn ve dvou etapách. Druhá etapa se opakovala po dvou letech, následně byly výsledky mezi sebou porovnávány. Výzkum ukázal, že obsah vykonávané činnosti se odvíjí o toho, s kým jedinci tráví svůj volný čas. Sociální okolí má vliv na psychiku dítěte, známky a chování. Studie ukázala, že desetileté děti, které tráví více času s rodiči, nemají depresivní myšlení, naopak ty, co netráví dostatek času s rodiči, mají horší známky a chování ve škole. Děti, které vykonávaly sport, měly lepší známky a v druhém měření měly méně depresí. Zajímavým zjištěním bylo, že děti, které více čtou, mají lepší známky, ale zároveň jsou depresivnější, a to z důvodu toho že tráví svůj volný čas více o samotě.

Další výzkum se týkal vlivu rodičů a jejich zájmu o volný čas svých dospívajících dětí. Jednalo se o děti ze severní části USA především z venkovského prostředí. Data byla získána z longitudinální studie, která trvala tři roky. Soustředili se na to, zda rodiče ví, jak jejich děti tráví volný čas, jestli o nich mají přehled, dále na to, zda se adolescenti nudí a jak jsou pro ně zajímavé jejich aktivity. Výsledky byly poměrně zajímavé, ukázalo se, že čím starší adolescenti jsou, tím méně vyhledávají volnočasové aktivity, ztrácejí k tomu motivaci, zájem a chuť. Prokázalo se, že rodiče mají pozitivní vliv na využívání volného času adolescentů, pokud mají

zájem o to, jak tráví svůj volný čas, naopak pokud jim volný čas chtěli organizovat, vznikl negativní ohlas (Sharp, Caldwell, Graham a Ridenour, 2006).

V Číně se prováděl celonárodní výzkum, jehož cílem bylo zjistit vztah mezi volnočasovými aktivitami a pocitem štěstí. Data byla vytěžena z celostátního průzkumu z let 2011–2012 ze všech 31 provinciích autonomních regionů a obcí. Data se získávala pomocí dotazníků, kde se dotazovali na množství volného času a jeho povahu, pocity štěstí, příjem rodiny, rodinný stav, gender, místo bydliště a věk. Výzkumníky zajímal hlavně vztah mezi pocitem štěstí a sociodemografickými rysy. Samozřejmě se ukázalo, že je úzkývztah mezi volným časem a pocitem štěstí, čím více volného času jedinec má tím se cítí šťastnější. Ukázalo se, že pocity štěstí mají jedinci hlavně při vykonávání pasivních aktivit, jako je koukání na TV nebo čas strávený na internetu. Vysvětlením autorů je, že v místní kultuře se bere volný čas jako klid a relaxace. Opačně ve vztahu k aktivním činnostem, jako je sportování, party nebo návštěva kina, se pocit štěstí nedostavil, což můžeme brát jako základní rozdíl od západních kultur, kde společné aktivity a sociální kontakt byly na prvním místě. Podle autorů výzkumu je rozdíl v chápání a vnímání volného času čínskými obyvateli, je ovlivněn konfuciánskou tradicí země (Wei, Huang, Stodolska a Yu, 2015).

6 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Cílem práce je zmapovat strukturu volnočasových aktivit dívek staršího školního věku, které provozují aktivně výkonnostní sport. Pomocí práce se snažíme zjistit, jaký typ volnočasových aktivit nejvíce navštěvují mimo jejich výkonnostní aktivitu a kolik hodin v týdnu jim tyto kroužky zaberou. Dále se snažíme zjistit, kam na tyto kroužky docházejí, jestli do Domova dětí a mládeže, základních uměleckých škol, či školních klubů a podobně. Jako poslední cíl práce chceme zjistit, zda dívky zůstanou u stejného počtu kroužků jako na začátku školního roku či jestli se počet jejich zájmových aktivit sníží.

6.1 Výzkumné otázky

1. Budou dívky spíše navštěvovat umělecké či sportovní kroužky než vědecké či přírodovědné?
2. Budou dívky navštěvovat kroužky spíše na Základních uměleckých školách, či při škole více než v Domovech dětí a mládeže?
3. Bude počet kroužku nižší na konci pololetí, protože dívky ztratí zájem o kroužek?

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část nás seznamuje s designem práce, představuje nám respondenty, kterých se výzkum týká. Další podkapitoly se věnují volbě výzkumné metody, kterou použijeme ke zpracování dat. Následně bude provedena analýza a vyhodnocení výzkumného šetření a na závěr budou odpovědi na jednotlivé výzkumné otázky, shrnutí a diskuse nad zjištěnými daty.

7 METODOLOGIE

7.1 Design práce

K dosažení cílů práce byly stanoveny tyto úkoly:

- 1) Vytvoření dotazníkového šetření.
- 2) Rozeslání dotazníkového šetření.
- 3) Zpracovávání dat z dotazníků.
- 4) Grafický výpočet za pomoci Microsoft Excel.
- 5) Shrnutí a diskuse výsledků.

7.2 Charakteristika souboru

Mého výzkumu se účastnilo 90 dívek staršího školního věku z okresu Tábor. Všechny tyto dívky vykonávají výkonnostní pohybovou aktivitu, ať už ve formě tance či moderní gymnastiky. Dívky navštěvují taneční klub Coda Dance Tábor, moderní gymnastický klub GSK Tábor a TJ Sokol v Táboře. Dívky bydlí v různých místech regionu Táborska. Výzkum probíhal v období od listopadu 2020 do února 2021.

7.3 Výzkumná metoda

Vlastní výzkumné šetření bylo uskutečněno za použití kvantitativní typu výzkumu metodou dotazníkového šetření. Kvantitativní typ získává údaje, u kterých je možné určitě zobecnění. Dají se lépe zhodnotit pomocí statistických metod analýzy získaných informací (Reichel, 2009). Za výhody dotazníku považujeme poměrně rychlé shromáždění dat od velkého počtu respondentů v krátkém čase. Nevýhodou je, že dotazník nezjišťuje realitu, ale pouze to, jak na danou problematiku či sami na sebe tázaní pohlíží (Chráska, 2016).

Dotazník byl sestaven na základě cíle práce a výzkumných otázek, tudíž není standardizovaný. První verze dotazníku sloužila předvýzkumu, na základě toho byl dotazník upraven a došlo k lepší formulaci a přidání otázek. Jednotlivé otázky jsou položeny tak, aby odpovídaly cílům práce. Nejprve jsme začali obecnými informacemi, a poté jsme pokračovali k složitějším.

Dotazník obsahoval celkem 15 otázek, využili jsme otevřené, polootevřené a uzavřené otázky. Všechny otázky jsou povinné, jen na některé podotázky, pokud respondent odpověděl kladně, není potřeba odpovídat. K sestavení dotazníku došlo v programu Microsoft Word. Poté byly otázky vloženy do programu Formuláře Google. Vyplňování bylo bez mé účasti, kdy pomocí hypertextového odkazu byl dotazník rozeslán respondentům na emailové adresy. Vrátilo se 90 dotazníků, které byly rozeslány 90 dívkám. Získaná data byla vyhodnocena pomocí tabulek a grafů.

8 VÝSLEDKY

Rozdělení respondentek podle věku

Z celkového počtu 90 (100 %) dotazníků nám největší skupinu tvořila věková kategorie třináct až patnáct let, a to v počtu 35 (39 %) respondentek, druhou nejpočetnější skupinu tvořila kategorie deset až jedenáct let, a to s počtem 34 (38 %) respondentek. Věková kategorie dvanáct let byla zastoupena 21 (23 %) respondentkami. Výsledky jsou znázorněny v tabulce 1.

Tabulka 1 Rozdělení respondentek podle věku

Věk respondentů		
10–11 let	34	38 %
12 let	21	23 %
13–15 let	35	39 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Rozdělení podle tříd

Ve výzkumném šetření byl nejvíce zastoupen počet respondentek chodících do 5. a 6. tříd, a sice v počtu 48 (53 %), druhou nejpočetnější skupinu tvořila 7. a 8. třída v počtu 25 (28 %) respondentek. Nejméně zastoupenou skupinou byla 9. třída v počtu 17 (19 %) respondentek. Výsledky znázorněny v tabulce 2.

Tabulka 2 Třídy na Základní škole

Jakou třídu na Základní škole navštěvuješ?		
5.–6. třída	48	53 %
7.–8. třída	25	28 %
9. třída	17	19 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Čas strávený svou hlavní výkonnostní aktivitou (tanec, moderní gymnastika)

Z výzkumu u celkového počtu devadesáti respondentek (100 %) vyplynulo, že dívky svou sportovní aktivitou tráví většinou 3–4 hodiny týdně, což uvedlo 50 (56 %) dívek z výzkumného souboru, druhou nejpočetnější skupinu tvořil soubor dívek, které tráví svojí výkonnostní aktivitou 5–6 hodin týdně, a to 16 (18 %) dotazovaných. Na třetím místě skončila odpověď 7 a více hodin se zastoupením 12 (13 %) respondentek. Dále pak následovala odpověď 2 hodiny, která byla zastoupena

7 (8 %) respondentkami. Nejméně početnou skupinu tvořil soubor dívek, které tráví svojí výkonnostní aktivitou 1 hodinu týdně a to pouze 5 (5 %) respondentek. Výsledky znázorněny v tabulce 3.

Tabulka 3 Čas strávený svou hlavní výkonnostní aktivitou (tanec, moderní gymnastika)

Kolik času trávíš svojí výkonnostní aktivitou? (tanec nebo gymnastika)		
1 hodina	5	5 %
2 hodiny	7	8 %
3–4 hodiny	50	56 %
5–6 hodin	16	18 %
7 a více hodin	12	13 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Zbývající čas na učení ve všední den

Výsledky v tabulce 4 nám ukazují, že nejpočetnější odpovědí byla možnost 1 až 2 hodiny denně s počtem 42 (47 %) respondentek, jako druhá skončila odpověď 3 až 4 hodiny denně v zastoupení 39 (43 %) respondentek, tyto dvě odpovědi byly poměrně vyrovnané. Následovala odpověď 5 a více hodin s velkým rozdílem od prvních dvou odpovědí zastoupena jen 7 (8 %) respondentkami a nejmenším zastoupením bylo půl hodiny denně, a to pouze 2 (2 %) dívkami.

Tabulka 4 Čas na učení ve všední den

Kolik času ti zbývá na učení ve všední den?		
Půl hodiny denně	2	2 %
1–2 hodiny denně	42	47 %
3–4 hodiny denně	39	43 %
5 a více hodin denně	7	8 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Kolik času strávíš s rodinou

Z tabulky 5 je zřejmé, že respondentky nejčastěji odpovídaly 5 a více hodin denně v zastoupení 37 (41 %) dívek z výzkumného souboru. Druhou nejpočetnější odpovědí byla 3 až 4 hodiny denně, a to s počtem 31 (35 %) respondentek. Na třetím místě skončila odpověď 1 až 2 hodiny denně v zastoupení 20 (22 %) dívek, 2 (2 %) dívky tráví se svojí rodinou pouze půl hodiny denně.

Tabulka 5 Čas strávený s rodinou

Kolik času strávíš s rodinou?		
Půl hodiny denně	2	2 %
1–2 hodiny denně	20	22 %
3–4 hodiny denně	31	35 %
5 a více hodin denně	37	41 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Ovlivnění kroužků pandemií onemocnění COVID-19

Jak nám tabulka 6 prezentuje, nejvíce respondentek odpovědělo v dotazníku možnost ano, a to 85 (94 %) dívek. Odpověď ne byla zastoupena pouze 5 (6 %) respondentkami z výzkumného souboru.

Tabulka 6 Ovlivnění kroužků pandemií způsobenou onemocněním COVID-19

Ovlivnila pandemie COVID-19 tvoje kroužky?		
Ano	85	94 %
Ne	5	6 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Ukončení kroužků z důvodu pandemie onemocnění COVID-19

Výzkumný soubor dívek, nám na tuto otázku odpovídal překvapivě. Jak můžeme vidět v tabulce 7, tak nám 77 (88 %) respondentek odpovědělo, že neskončilo s kroužky kvůli pandemii způsobené onemocněním COVID-19. Pouhých 11 (12 %) respondentek odpovědělo, že ukončily své kroužky z tohoto důvodu. Toto zjištění pro nás bylo mile překvapující.

Tabulka 7 Ukončení kroužků z důvodu pandemie způsobené onemocněním COVID-19

Skončila jsi s nějakým kroužkem kvůli pandemii způsobené onemocněním COVID-19?		
Ano	11	12 %
Ne	79	88 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Vykonávání jiného kroužku, kromě své výkonnostní aktivity

Jak můžeme vidět, tabulka 8 nám ukazuje, že 48 (53 %) respondentek odpovědělo, že navštěvuje i jiný kroužek než jen svojí výkonnostní aktivitu. Zbylých 42 (47 %) respondentek z výzkumného souboru zodpovědělo, že nenavštěvují další kroužek.

Tabulka 8 *Jiný kroužek kromě své výkonnostní aktivity*

Provozuješ ještě jiný kroužek?		
Ano	48	53 %
Ne	42	47 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Umělecké kroužky

Tabulka 9 nám ukazuje, že největší zastoupení měla odpověď žádný umělecký kroužek a to počtem 42 (47 %) respondentek. Druhou nejpočetnější možností byla hra na nástroj, kterou vykonává 27 (30 %) respondentek, další místo patří baletu, který navštěvuje 7 (8 %) dívek. Dalším uměleckým kroužkem, který dívky navštěvují, je kreslení, a to v počtu 5 (6 %) stejně tak i zpěv 5 (5 %). Jako poslední navštěvují respondentky dramatický kroužek, a to v zastoupení 4 (4 %).

Tabulka 9 *Jaký umělecký kroužek navštěvuješ*

Navštěvuješ nějaký umělecký kroužek?		
Zpěv	5	5 %
Hra na nástroj	27	30 %
Žádné	42	47 %
Dramatický kroužek	4	4 %
Kreslení	5	6 %
Balet	7	8 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Přírodovědecký či vědecký kroužek

Další otázkou šetření byly přírodovědecké či vědecké kroužky. Jak nám prezentuje tabulka 10, 80 (89 %) respondentek nenavštěvuje žádný z nabízených kroužků, 7 (8 %) respondentek navštěvuje skauting nebo junák a 3 (3 %) dívky z výzkumného souboru docházejí na kroužky o přírodě.

Tabulka 10 Přírodovědecký či vědecký kroužek

Navštěvuješ nějaký přírodovědecký či vědecký kroužek?		
Žádné	80	89 %
Skauting/junák	7	8 %
O přírodě	3	3 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Navštěvuješ jiný kroužek, který zde nebyl uveden

Tabulka 11 nám ukazuje výsledky doplňující otázky výzkumného šetření, zda výzkumný soubor navštěvuje nějaký kroužek, který nebyl uveden v dotazníku. V této otázce nám uvedlo 62 (69 %) dotazovaných respondentek, že ne, ale 28 (31 %) respondentek odpovědělo, že ano. K této otázce v dotazníku se váže doplňková otázka, pro ty, kteří odpověděli ano, jak můžeme vidět v tabulce 12.

Tabulka 11 Navštěvuješ jiný kroužek, který nebyl uveden

Navštěvuješ kroužek, který jsem tu neuvedla?		
Ano	28	31 %
Ne	62	69 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Jaký jiný kroužek navštěvuješ

Díky doplňkové otázce se nám ukázalo, že 28 respondentek navštěvuje dále také kroužky o koních (jezdeckví) v zastoupení 5 (18 %) dívek, dále 4 respondentky navštěvují angličtinu (15 %) a hasiče (15 %). Dále 2 (7 %) respondentky z výzkumného souboru mažoretky a němčinu, jako poslední v zastoupení po jedné respondentce florbal, korfbal, motocrossing, volejbal, atletika, matematika, školní časopis, vybíjená, tenis a sbor (4 %).

Tabulka 12 *Jiné kroužky*

Pokud tvá odpověď byla ano, uveď, jaký jiný kroužek tedy navštěvuješ:		
O koních	5	18 %
Hasiči	4	15 %
Florbal	1	4 %
Atletika	1	3 %
Sbor	1	4 %
Volejbal	1	4 %
Angličtina	4	15 %
Matematika	1	4 %
Školní časopis	1	4 %
Mažoretky	2	7 %
Tenis	1	4 %
Motocrosing	1	4 %
Německý jazyk	2	7 %
Vybíjená	1	4 %
Korfbal	1	3 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Kde navštěvuješ tyto kroužky

Z celkového počtu 48 respondentek, které odpověděly, že navštěvují ještě jiný kroužek se nám, jak lze vidět v tabulce 13, ukázalo, že největší zastoupení má základní škola, a to s počtem 19 (40 %) respondentek, o jedno procento méně má základní umělecká škola se zastoupením 19 (39 %) dívek z výzkumného souboru. Na dalším místě skončily kroužky provozované soukromou osobou, a to v počtu 8 (17 %) respondentek, poslední nejméně početnou odpovědí byl Domov dětí a mládeže s počtem 2 (4 %) respondentek.

Tabulka 13 *Místo návštěvnosti kroužků*

Kde navštěvuješ tyto kroužky?		
Základní umělecká škola	19	39 %
Základní škola	19	40 %
Domov dětí a mládeže	2	4 %
Soukromá osoba	8	17 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Kolik času ti zabírají tyto kroužky

Na tuto otázku odpovídalo 48 respondentek, které nám zodpověděly kladně otázku, zda navštěvují i jiný kroužek. V tabulce 14 můžeme vidět, že nejpočetnější odpovědí byly 2 hodiny týdně, které byly zastoupeny 17 (35 %) respondentkami.

Pomyslně na druhém místě skončila možnost 5 až 6 hodin týdně s počtem 12 (25 %) dívek z výzkumného souboru. Dále skončily 3 až 4 hodiny týdně se zastoupením 9 (19 %) respondentek. O jednu respondentku méně, tedy 8 (17 %) dívek, odpovědělo, že jim tyto kroužky navíc zabírají 1 hodinu týdně. Nejméně zastoupenou odpovědí byla možnost 7 a více hodin týdně, a to v počtu 2 (4 %) respondentek.

Tabulka 14 Čas na kroužky

Kolik času ti zabírají tyto kroužky?		
1 hodinu týdně	8	17 %
2 hodiny týdně	17	35 %
3–4 hodiny týdně	9	19 %
5–6 hodin týdně	12	25 %
7 a více hodin týdně	2	4 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Kolik kroužků jsi si zapsala na začátku školního roku

Na tuto otázku nám odpovídalo 90 (100 %) respondentek, nejpočetnější odpovědí byla možnost 2 až 3 kroužky, jak ukazuje tabulka 15, tuto odpověď si vybralo 46 (51 %) respondentek z výzkumného souboru. Druhou nejčetnější odpovědí byl 1 kroužek, kterou si zvolilo 40 (44 %) dotazovaných dívek. Nejmenší zastoupení měla možnost 4 a více kroužků, a to v počtu 4 (5 %) respondentek.

Tabulka 15 Počet kroužků na začátku roku

Kolik kroužků jsi si zapsal na začátku školního roku		
Jeden kroužek	40	44 %
2 až 3 kroužků	46	51 %
4 a více kroužků	4	5 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Navštěvuješ tyto kroužky ve stejném počtu i v poletí

Tabulka 16 nám představuje odpovědi z dotazníkového šetření, a to konkrétně na otázku, zda dívky navštěvují tyto kroužky ve stejném počtu i v pololetí. Odpověď ano zvolilo 60 (67 %) respondentek z výzkumného souboru, ne odpovědělo 30 (33 %) respondentek. K této otázce byla položena doplňující otázka, jejíž výsledek nám ukazuje tabulka 17.

Tabulka 16 *Stejný počet kroužků*

Navštěvuješ tyto kroužky stále ve stejném počtu i v poletí?		
Ano	60	67 %
Ne	30	33 %

Zdroj: Vlastní výzkum

Důvod ukončení kroužku

Výsledky z této tabulky nám ukazují nejčastější důvod ukončení kroužků v tomto roce, u respondentek, které opověděly v předchozí otázce ne. Nejpočetnější byla odpověď ztráta zájmu o kroužek, a to v počtu 18 (60 %) dívek. Další odpovědí bylo ukončení z důvodu pandemie způsobené onemocněním COVID-19, a to v počtu 11 (37 %) respondentek, jedna z respondentek odpověděla že nemá dostatek času (3 %) na zvolené aktivity jako na začátku roku.

Tabulka 17 *Ukončení kroužku*

Pokud jsi odpověděla ne, uveď důvod ukončení kroužku		
Nezájem	18	60 %
Covid	11	37 %
Nemám čas	1	3 %

Zdroj: Vlastní výzkum

9 DISKUSE

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat strukturu volnočasových aktivit dívek staršího školního věku, které provozují aktivně výkonnostní sport, jaký typ volnočasových aktivit nejvíce navštěvují mimo jejich výkonnostní aktivitu a kolik hodin v týdnu jim tyto kroužky zaberou. Dále jsme chtěli zjistit, kam na tyto kroužky docházejí, jestli do Domova dětí a mládeže, Základních uměleckých škol, či školních klubů apod. Jako poslední cíl práce jsme chtěli zjistit, zda dívky zůstanou u stejného počtu kroužků jako na začátku školního roku či jestli se počet jejich zájmových aktivit sníží. K těmto cílům jsme si stanovili výzkumné otázky. Jako první jsme si položili otázku: „Budou dívky spíše navštěvovat umělecké či sportovní kroužky než vědecké či přírodovědné?“ Toho se nám v dotazníkovém šetření Týkají dvě otázky. První otázka nám zjišťovala, zda dívky navštěvují umělecké kroužky. Dle výsledků dívky navštěvují z uměleckých kroužků především hru na nástroj (27 respondentek), dále potom balet (7 respondentek), zpěv a kreslení byly zastoupeny ve stejném počtu (5 respondentek) a dramatický kroužek navštěvují 4 respondentky. S rozvojem technologií došlo k rozdělení našeho času na pracovní a volný, který zpočátku sloužil především k odpočinku, rekreaci a aktivnímu způsobu trávení volného času, protože se volnočasové aktivity staly dostupnějšími (Chorvát, 2007). Proto jsme předpokládali, že dívky budou navštěvovat i jinou aktivitu než pohybovou. Tuto výzkumnou otázku nám měla doplnit i otázka z dotazníku, zda děvčata navštěvují i nějaký přírodovědecký či vědecký kroužek. Zde nám 89 % výzkumného souboru odpovědělo, že žádný takový nenavštěvuje. S tím se shodujeme s výzkumem Žumárové (2014), která uvádí ve svém výzkumu, že záleží také na pohlaví dítěte, kdy chlapci mají na prvním místě počítač, na druhém sport a na třetí setkávání se s přáteli, dívky měly jako první poslech hudby, dále setkávání se s přáteli a až na třetím místě počítač. Jak je tedy vidět, tak se dívky věnují spíše umělecké a sportovní činnosti. Jiné výsledky ovšem uvádí Čech (2002), který ve své publikaci došel k závěru, že dívky staršího školního věku tráví raději svůj čas venku než ve sportovních kroužcích. Doplnující otevřenou otázkou, zda dívky navštěvují i jiný námi neuvedený kroužek, jsme zjistili že 5 (18 %) z nich navštěvuje kroužek o koních (jezdectví), 4 (15 %) z nich dochází na hasiče a angličtinu a 2 (7 %) z nich na angličtinu s němčinou. Předpokládali jsme tedy, že dívky navštěvují i jiné než pohybové aktivity a toto se nám potvrdilo, podle Vyhnálkové (2013) pokud dítě navštěvuje dobrý spolek,

lze předpokládat, že si zde vytvoří pevné a přátelské vztahy s vrstevníky, což vede k vytvoření si kvalitních společenských hodnot do budoucího života.

Druhou výzkumnou otázkou jsme chtěli získat odpověď, zda „Budou dívky navštěvovat kroužky spíše na základní umělecké škole, či při škole více než v Domovech dětí a mládeže?“ Zde jsme získali odpověď, že 19 (39 %) z nich je navštěvuje na základní umělecké škole, stejný počet dívek potom navštěvuje tyto kroužky na základní škole. Třetí možnost, a to návštěvu kroužků v Domově dětí a mládeže volily 2 (4 %) z výzkumného souboru. A poslední možnost, že navštěvuje kroužek u soukromé osoby, volilo 8 (17 %) z výzkumného souboru. Podle Průchy a Vetešky (2012) v České republice nalezneme přibližně pět set základních uměleckých škol a téměř sedm set jejich poboček. Základní umělecké školy navštěvuje přibližně čtvrt milionů žáků, což se nám potvrdilo i v našem výzkumu, kdy většina dívek dochází na své kroužky právě tam. Stejný názor má i Hájek (2004), který tvrdí, že školní kluby slouží pro děti staršího školního věku, tedy dětem druhého stupně a studentům víceletého gymnázia. Tyto kluby mají podobnou funkci jako družiny, ale snaží se být více upraveny zájmům dětí staršího školního věku. V těchto klubech si každý žák najde svůj zájem, aktivitu, která by ho mohla bavit v jeho volném čase, a proto jsou oblíbené. Dle Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy (2018) roste zájem lidí o Domovy dětí a mládeže, v průběhu pěti let se počet zájemců zvedl o 10,4 %. Toto tvrzení se v našem šetření ovšem nepotvrdilo, jelikož pouhé 4 % výzkumného souboru navštěvují tuto instituci. Z našeho výzkumu vyplynulo, že dívky svou sportovní aktivitou tráví většinou 3–4 hodiny týdně, konkrétně 50 (56 %) výzkumného souboru, druhou nejpočetnější skupinu tvořil soubor dívek, které tráví svojí výkonnostní aktivitou 5–6 hodin týdně, a to 16 (18 %). McHale, Crouter a Trucker (2001), kteří prováděli výzkum u amerických prepubescentů, došli ve svém výzkumu k závěru, že děti, které vykonávaly sport, měly lepší známky a v druhém měření měly méně depresí. A možná i z tohoto důvodu se náš výzkumný soubor věnuje tolik své výkonnostní aktivitě. Otázkami v dotazníku jsme také zjistili, že s rodinou tráví 0,5 hodiny denně 2 (2 %) z výzkumného souboru, 1–2 hodiny si potom vybralo 20 (22 %) z výzkumného souboru. Druhou nejpočetnější skupinu potom tvořil soubor 31 (35 %) respondentů, kteří si vybrali 3–4 hodiny. Možnost 5 a více hodin si potom vybralo 37 (41 %). Čas strávený s rodinou je v dnešní uspěchané době považován za velmi vzácný a cenný. Podle Sociologického ústavu AV

ČR (2016) se lidé, kteří umí správně využít svůj volný čas, lépe vyvarují pocitům stresu. Stejně tak Bocan a Machalík (2012) uvádějí ve své studii, že děti, kterým rodiče organizují volný čas, navštěvují více aktivit a díky tomu tráví méně času u televize, počítače či telefonu. Díky volnočasovým aktivitám se dívkám dostává pocit štěstí, který je ovlivněn způsobem trávení jejich volného času. S tímto tvrzením se ztotožňujeme.

Třetí výzkumnou otázkou, kterou jsme si položili, je: „Bude počet kroužku nižší na konci pololetí, protože dívky ztratí zájem o kroužek?“. K této otázce jsme přiřadili v dotazníku pět otázek. Jako první jsme zjišťovali, kolik kroužků si soubor dívek zapsal začátkem školního roku. Nejvíce zastoupena byla odpověď dva až tři kroužky, tu si zvolilo 46 (56 %) dívek. Druhou navazující otázkou bylo, zda zkoumaný soubor dívek navštěvuje kroužky stále ve stejném počtu nebo zda ukončily činnost v některých svých kroužcích. Zde jsme dostali velice překvapivou odpověď, kdy dívky odpověděly, že stále navštěvují stejný počet kroužků v zastoupení 60 (67 %) respondentek. Toto zjištění nás velmi mile překvapilo, protože z vlastních zkušeností trenéra a organizátora volnočasových aktivit pro děti se často setkáváme s velkým zájmem o aktivitu na začátku roku, ale do konce pololetí dítě ztratí zájem o aktivitu a ukončí činnost v kroužku. Jak uvádí Kolaříková a Němec (2017) nejčastější aktivitou dětí je televize, počítač, poslech hudby a kamarádi. Tyto faktory jsme i my považovali za důvody ukončení kroužků. Další dotazníkovou otázkou jsme potom požádali výzkumný soubor dívek, které ukončily svoji aktivitu v některém z kroužků, aby u vedly, z jakého důvodu. Zde nám nejvíce uváděly dívky ztrátu zájmu o koníček, a to v počtu 60 %, další nejpočetnější odpovědí byl COVID-19 v zastoupení 37 % a jedna dívka odpověděla, že nemá čas na další aktivity, které si navolila. Dle Sharpa, Caldwell, Grahama a Ridenoura (2006) čím starší adolescenti jsou, tím méně vyhledávají volnočasové aktivity, ztrácejí k tomu motivaci, zájem a chuť. V dnešní covidové době jsme si mysleli, že distanční výuka, omezení pohybu, omezení volnočasových aktivit a více pobytu doma bude mít za následek větší ukončování aktivit dívek. Proto jsme přidali do výzkumu otázku, zda pandemická doba spojená s onemocněním COVID-19 ovlivnila jejich volnočasové aktivity, soubor dívek se z 94 % shodl na tom, že ano. Pouhých 6 % respondentek odpovědělo, že jim tato doba neovlivnila jejich kroužek. Příjemným překvapením byl výsledek otázky, zda skončily s nějakým kroužkem kvůli pandemii způsobené onemocněním COVID-19, 88 % dívek

z výzkumného souboru odpovědělo, že ne a pouhých 12 % odpovědělo, že ano. Dle mého názoru je to způsobeno tím, že se volnočasové aktivity dobře zhostily distanční výuky. Z vlastní zkušenosti vím, že online forma tancování či gymnastiky není nic příjemného, ani zábavného, ale děvčata se připojují na každou hodinu a pracují s chutí. Velkou zásluhu na tom mají učitelé, trenéři a vedoucí volnočasových aktivit, kteří se snaží děti nějakým způsobem neustále motivovat, vytvářet jim různé výzvy, pracovat na nových sestavách či tanečních skladbách a dávat jim „špetku naděje na lepší zítřky.“ Stejného názoru je i Kolaříková a Němec (2017) kteří uvádí ve své studii, že pocit pohody a štěstí mají děti, které vykonávají nějaký sport či kroužek. Pokud tráví kvalitně svůj volný čas, dostává se jim dostatečného pocitu životní pohody a pocitů štěstí. S tímto názorem se ztotožňujeme.

ZÁVĚR

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat strukturu volnočasových aktivit dívek staršího školního věku, které provozují aktivně výkonnostní sport, jaký typ volnočasových aktivit nejvíce navštěvují mimo jejich výkonnostní aktivitu a kolik hodin v týdnu jim zaberou tyto kroužky. Dále jsme chtěli zjistit, kam na tyto kroužky docházejí, jestli do Domova dětí a mládeže, základních uměleckých škol či školních klubů a podobně. Jako poslední cíl práce jsme chtěli zjistit, zda dívky zůstanou u stejného počtu kroužků jako na začátku školního roku či jestli se jejich počet zájmových aktivit sníží. Ke kvantitativnímu výzkumu byl využit dotazník vlastní tvorby a výzkumný soubor tvořily dívky staršího školního věku z tanečního klubu CODA, gymnastického sportovního klubu GSK Tábor a gymnastky z gymnastického klubu TJ Sokol v Táboře. První otázky nám mapovaly věk a třídu děvčat. Další otázky nám odpovídaly na naši první výzkumnou otázku: „Budou dívky spíše navštěvovat umělecké či sportovní kroužky než vědecké či přírodovědné?“ Zde jsme dostali odpověď, že výzkumný soubor dívek opravdu více navštěvuje spíše umělecké a sportovní kroužky než přírodovědné či vědecké. Na základě dotazníkového šetření jsme zjistili, že umělecké kroužky navštěvuje 53 % dívek, sportovní 36 % a přírodovědné 11 %. Sportovními a uměleckým kroužky výzkumný soubor 60 % dívek tráví od 2 do 6 hodin týdně. Druhou výzkumnou otázkou jsme chtěli zjistit, zda „Budou dívky navštěvovat kroužky spíše na základní umělecké škole či při škole více než v Domovech dětí a mládeže?“ Zde jsme otázkami v dotazníku získali odpověď, že výzkumný soubor dívek vyváženě častěji navštěvuje kroužky na základních uměleckých školách (39 %) a při základní škole (40 %), Domov dětí a mládeže měl velmi nízké zastoupení, pouhé 4 % výzkumného souboru dívek. Třetí a poslední otázkou mé práce jsme se chtěli dozvědět, zda „Bude počet kroužku nižší na konci pololetí, protože dívky ztratí zájem o kroužek?“ Pomocí otázek v dotazníku jsme zjistili výsledek, z kterého jsme byli mile překvapeni, kdy větší procento výzkumného souboru dívek, 67 %, navštěvuje kroužky stále ve stejném počtu. Tento fakt neovlivnila ve větší míře ani pandemická situace spojená s onemocněním COVID-19. Tato doba je pro všechny těžká, ale díky tomuto výzkumu jsme zjistili, že děti neztrácejí chuť ke cvičení a k aktivnímu trávení svého volného času, což považujeme za velmi důležité do jejich budoucího života.

REFERENČNÍ SEZNAM

Bauman, P. (2012). *Současné podoby pedagogiky volného času*. *Pedagogika*, 62(4), 404–425.

Bendl, S. (2015). *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Grada.

Bocan, M., & Machalík, T. (2012). *Příspěvek k hodnotám dnešních dětí* [Contribution to the values of today's children]. *Sociální studia*, 2(9), 105–120. <http://socstudia.fss.muni.cz/sites/default/files/Bocan,Machal%C3%ADk.pdf>

Covell, D. a S. Walker. (2013). *Managing sport organizations: responsibility for performance*. 3. edice. New York: Routledge.

Colley, R. C., Garriguet, D., Janssen, I., Craig, C., L., Clarke, J., Tremblay, M. (2011). Physical activity of Canadian children and youth: accelerometer results from the 2007 to 2009. *Canadian Health Measures Survey. Health Rep. Mar*;22(1):15-23.

Čáslavová, E. (2009). *Management a marketing sportu*. Olympia.

Čáslavová, E. (2000). *Management sportu*. East West Publishing Company.

Čech, T. (2002). *Volný čas a způsob jeho trávení školáky v Brně*. www.fce.vutbr.cz/SPV/huv/doplnujiciStudium/071_volny_cas_deti.doc

Duan, J., Hu, H., Wang, G., Arao, T., & Sun, Q. (2015). *Study on Current Levels of Physical Activity and Sedentary Behavior among Middle School Students in Beijing, China* [Online]. *Plos One*, 10(7).

Fořt, P. (2005). *Výživa pro dokonalou kondici a zdraví*. Grada.

Geisslerová, E. (2012). *Mít přehled: průvodce informačními a poradenskými službami pro mládež v ČR*. Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Hájek, B., Hofbauer, B., & Pávková, J. (2011). *Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času*. (Vyd. 2., aktualiz.) Portál.

Hájek & kol. (2004). *Děti, vedoucí, volný čas*. Institut dětí a mládeže MŠMT.

- Hamřík, Z., Kalman, M., Bobáková, D., & Sigmund, E. (2012). *Sedavý životní styl a pasivní trávení volného času českých školáků*. *Tělesná kultura*, 35(1), 28–39. doi:10.5507/tk.2012.002
- Hofbauer, B. (2010). *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta.
- Hofbauer, B. (2005). *Vývoj, současný stav a výhled pedagogiky volného času v České republice*. *Pedagogická orientace*, 15(2), 88–105.
- Hofbauer, B. (2004). *Děti, mládež a volný čas*. Portál.
- Heřmanová, J., & Macek, M. (2009). *Metodika pro podporu tvorby školního vzdělávacího programu ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání*. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor pro mládež.
- Heřmanová, V. (2004). *Kapitoly z vývojové psychologie: (adulto a gerontopsychologie pro sociální asistenty)*. Univerzita J.E. Purkyně v Ústí nad Labem, Pedagogická fakulta.
- Hříchová, M., Miňhová, J. a Novotná, L. (2000). *Vývojová psychologie pro učitele*. 2. vyd. Západočeská univerzita, Pedagogická fakulta.
- Chorvát, I. (2007). *Cestovanie a turizmus v zrkadle času*. Ústav vedy a výskumu UMB.
- Chrásková, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* (2., aktualizované vydání). Grada.
- Janíková, M. a kol. (2009). *Základy školní pedagogiky*. Paido.
- Jůva, V. (2001). *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Paido.
- Kalman, M. (2011). *Národní zpráva o zdraví a životním stylu dětí a školáků: na základě mezinárodního výzkumu uskutečněného v roce 2010 v rámci mezinárodního projektu "Health Behaviour in School-aged Children: WHO Collaborative Cross-National study (HBSC): HBSC, Česká republika, 2010*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Katzmarzyk, P. T., Denstel, K. D., Beals, K., Carlson, J., Crouter, S. E., McKenzie, T. L., et al. (2018). Results from the United States 2018 Report Card on Physical Activity

for Children and Youth [Online]. *Journal Of Physical Activity And Health*, 15(2), 422-424.

Kolaříková, V. & Němec, J. (2017). Volný čas ve výzkumném diskursu v konsekvencích témat sociální pedagogiky. *Sociální pedagogika*, 5 (1), 10–28. doi:10.7441/s.2017.05.01.01

Knotová, D. (2011). *Pedagogické dimenze volného času*. Paido, 101 s.

Kohout, R., & Karchňák, R. (2016). *Bezpečnost v online prostředí*. Biblio Karlovy Vary.

Kominarec, I. (2003). *Úvod do pedagogiky volného času*. Privatpress

Kratochvílová, E. (2004). *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogickej teórii a v praxi*. Univerzita Komenského.

Kraus B., Poláčková V. et al. (2001). *Prostředí, člověk, výchova*. Paido.

Kučera, M., Kolář, P., Dylevský, I. (2011). *Dítě, sport a zdraví*. Praha:

Galén.. Langmeier, J., Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Grada.

Lokajíčková, J. (1974). *Pedagogické problémy volného času*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Hradec Králové.

Macek, P., Lacinová, L. (2012). *Vztahy v dospívání*. 2. vyd. Barrister & Principal.

Martanová, V., Janíková, B., & Daněčková, T. (2007). *Učební texty ke specializačnímu studiu pro školní metodiky prevence*. Praha: Centrum adiktologie Psychiatrické kliniky 1. lékařské fakulty a VFN, Univerzita Karlova.

McHale, S. M., Crouter, A. C., & Tucker, C. J. (2001). Free-time activities in middle childhood: Links with adjustment in early adolescence. *Child Development*, 72(6), 1764–1778. doi:10.1111/1467-8624.00377

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2018). *Zájmové vzdělávání*. <http://www.msmt.cz/mladez/zajmove-vzdelavani-1>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2015). *Střediska volného času*. <http://www.msmt.cz/mladez/strediska-volneho-casu>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – Odbor pro mládež (2005). *Volný čas a prevence u dětí a mládeže*. www.msmt.cz/file/7327_1_1/

Němec, J. (2010). *Výzkum zaměřený na ... Základní směry výzkumu Katedry sociální pedagogiky PdF MU*. Masarykova univerzita.

Němec, J. et al. (2002). *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. Paido, 119 s.

Nová, J., Novotný, J. a kolektiv. (2016). *Management, marketing a ekonomika sportu*. Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií.

Novotný, J. a kolektiv. (2011). *Sport v ekonomice*. Wolters Kluwer Česká republika.

Pávková, J. (2014). *Pedagogika volného času*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

Pávková, J. (2008). *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy mimoškolní výchovy a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Portál, 221 s.

Pávková, J., Hájek, B., Hofbauer, B., & Pavlíková, A. (2008). *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. (Vyd. 4., 221 s.) Portál.

Pávková, J., Hájek B. (2003). *Školní družina*. Portál, 154 s.

Pávková, J., Hájek, B. (2002). *Pedagogika volného času*. 3. vyd. Portál.

Pavlas, I., & Vašutová, M. (1999). *Vývojová psychologie I: pro studenty učitelství a vychovatelství*. Ostravská univerzita. 135 s.

Perič, T. (2004). *Sportovní příprava dětí*. Grada. Děti a sport.

Průcha, J., & Veteška, J. (2012). *Andragogický slovník*. Grada Publishing.

Průcha, J. (2009). *Moderní pedagogika*. Portál.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. (2001). *Pedagogický slovník*. Portál.

Reichel, J. (2009). *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Grada, Sociologie.

Sharp, E. H., Caldwell, L. L., Graham, J. W., & Ridenour, T. A. (2006). Individual motivation and parental influence on adolescents' experiences of interest in free time: A longitudinal examination. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(3), 359–372. doi:10.1007/s10964-006-9045-6

Sociologický ústav AV ČR. (2016, říjen 2). *Jak Češi tráví čas? Výsledky 1. ročníku výzkumu proměny české společnosti 2015, materiál k tiskové konferenci 20. 6. 2016.* http://www.promenyceskespolecnosti.cz/aktuality/aktualita22/Jak_Cesi_travi_cas_TK_20-06-2016.pdf

Sobotková Nielsen, V. & kol. (2014). *Rizikové a antisociální chování v adolescenci.* Grada.

Skaut (2021). *Skautské tábory.* www.skaut.cz/skauting/skautske-tabory/

Spousta, V. (1996). *Metody a formy výchovy ve volném čase: kultura a umění ve výchově.* (1. vyd., 82 s.) Masarykova univerzita.

Spousta, V. (1994). *Teoretické základy výchovy ve volném čase: Úvod do studia pedagogiky volného času.* (1. vyd.) Vydavatelství Masarykovy univerzity.

Spitzer, M. (2014). *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum.* Host.

Sýkora, J. (2013). *Pedagogika volného času.* Univerzita Hradec Králové.

Šerák, M. (2009). *Zájmové vzdělávání dospělých.* Portál.

Štědroňová, E., & Wildová, R. (2009). *Současnost literatury pro děti a mládež: Liberec 25.–26. března 2009.* (první, p. 224). Bor.

Tichavová, B. (2008). *Nováček: průvodce nováčka skautským světem.* Junák – svaz skautů a skautek ČR.

Troiano, R. P. Berrigan, D. Dodd, K. W., et al. (2008) Physical activity in the United States measured by accelerometer. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 40, 181-8.

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie. I., Dětství a dospívání.* Karolinum.

Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří.* Portál.

Vágnerová, M. (2010). *Základy psychologie.* 3. dotisk. Karolinum.

Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání.* Univerzita Karlova v Praze.

- Vališová, A., Kasíková, H., & Bureš, M. (2011). *Pedagogika pro učitele* (2., rozš. a aktualiz. vyd). Grada.
- Veselá, J., Kanioková Veselá P. (2011). *Sociologické aspekty managementu*. Grada.
- Vítek, T. (2016). *Čekatelská zkouška*. Junák – český skaut, Tiskové a distribuční centrum.
- Vyhnálková, P. (2013). *Základy pedagogiky volného času*. Univerzita Palackého v Olomouci.
- Wei, X., Huang, S. S., Stodolska, M., & Yu, Y. (2015). Leisure time, leisure activities, and happiness in China. *Journal of Leisure Research*, 47(5), 556–576. doi:10.18666/JLR-2015V47-I5-6120
- Xua, J. & Gaob, C. (2018). Physical activity guidelines for Chinese children and adolescents. *Journal of Sport and Health Science*. 7:1,120-122.
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. (<https://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich-a-o-zmene>)
- Žumárová, M. (2015). *Computers and children's leisure time*. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 176(20), 779–786. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.01.540

PŘÍLOHY

Příloha 1 Seznam obrázků a tabulek

Příloha 2 Osnova dotazníku

Příloha 1 Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1 Nejoblíbenější aktivity ve volném čase dětí druhého stupně ZŠ	20
Obrázek 2 Nejvyhledávanější aktivity ve volném čase dětí na druhé stupni ZŠ.....	20
Obrázek 3 Počty poboček ZUŠ a žáků v letech 2009/10–2016/2017	29
Tabulka 1 Rozdělení respondentek podle věku	38
Tabulka 2 Třídy na Základní škole.....	38
Tabulka 3 Čas strávený svou hlavní výkonnostní aktivitou (tanec, moderní gymnastika)	39
Tabulka 4 Čas na učení ve všední den.....	39
Tabulka 5 Čas strávený s rodinou	40
Tabulka 6 Ovlivnění kroužků pandemií způsobenou onemocněním COVID-19	40
Tabulka 7 Ukončení kroužků z důvodu pandemie způsobené onemocněním COVID-19	40
Tabulka 8 Jiný kroužek kromě své výkonnostní aktivity	41
Tabulka 9 Jaký umělecký kroužek navštívuješ.....	41
Tabulka 10 Přírodovědecký či vědecký kroužek.....	42
Tabulka 11 Navštívuješ jiný kroužek, který nebyl uveden.....	42
Tabulka 12 Jiné kroužky	43
Tabulka 13 Místo návštěvnosti kroužků.....	43
Tabulka 14 Čas na kroužky	44
Tabulka 15 Počet kroužků na začátku roku.....	44
Tabulka 16 Stejný počet kroužků	45
Tabulka 17 Ukončení kroužku	45

Příloha 2 Osnova dotazníku

Jmenuji se Kristýna Ševčíková, jsem studentkou 3. ročníku prezenčního studijního programu Výchova ke zdraví na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Ráda bych Vás tímto způsobem požádala o zodpovězení níže uvedených otázek. Dotazník je anonymní a výsledky budou sloužit pouze pro účely mé bakalářské práce. Lze zakroužkovat více odpovědí nebo odpověď i dopsat.

Hlavním cílem tohoto dotazníku je zjistit vaši strukturu volnočasových aktivit mimo výkonnostní pohybovou aktivitu (tanec, gymnastika).

Velice děkuji za spolupráci.

1. Kolik je vám let?
 - a) 10–11 let
 - b) 12 let
 - c) 13–15 let
2. Jakou třídu na Základní škole navštěvujete?
 - a) 5-6. třída
 - b) 7-8. třída
 - c) 9. třída
3. Kolik času strávíte svojí hlavní aktivitou (gymnastika, tanec)
 - a) 1 hodina týdně
 - b) 2 hodiny týdně
 - c) 3–4 hodiny týdně
 - d) 5–6 hodiny týdně
 - e) 7 a více týdně
4. Kolik času vám zbývá na učení ve všední den?
 - a) Půl hodiny denně
 - b) 1-2 hodiny denně
 - c) 3-4 hodiny denně
 - 5 a více hodin denně
5. Kolik času strávíte s rodinou?
 - a) Půl hodiny denně
 - b) 1-2 hodiny denně

- c) 3-4 hodiny denně
 - d) 5 a více hodin denně
6. Ovlivnila pandemie COVID-19 tvoje kroužky?
- a) Ano
 - b) Ne
7. Skončila jsi s nějakým kroužkem kvůli pandemii způsobené onemocněním COVID-19?
- a) Ano
 - b) Ne
8. Provozujete ještě jiný kroužek, než je gymnastika nebo tanec?
- a) Ano
 - b) Ne
9. Navštěvuješ nějaký umělecký kroužek?
- a) Balet
 - b) Hraní na nástroj
 - c) Zpěv
 - d) Kreslení
 - e) Žádné
10. Navštěvuješ nějaký přírodovědecký či vědecký kroužek?
- a) Skauting/ junák
 - b) O fyzice
 - c) O přírodě
 - d) O technice
 - e) O chemii
 - f) Žádné
11. Navštěvujete kroužek, který jsem tu neuvedla?
- a) Ano
 - b) Ne

Pokud tvá odpověď byla ano, uveď, jaký kroužek tedy navštěvuješ:

12. Kde navštěvujete tyto kroužky?
- a) Základní škola
 - b) V domově dětí a mládeže
 - c) Základní umělecká škola
 - d) Soukromě (sportovní kluby, kroužky)
13. Kolik času Vám zabírají tyto kroužky?
- a) 1 hodina týdně
 - b) 2 hodiny týdně
 - c) 3–4 hodiny týdně
 - d) 5–6 hodin týdně
 - e) 7 a více hodin týdně
14. Kolik kroužků jsi si zapsala na začátku školního roku 2020/2021?
- a) Jeden
 - b) Dva až tři
 - c) Čtyři a více
15. Navštěvuješ tyto kroužky stále ve stejném počtu?
- a) Ano
 - b) Ne
- Pokud jsi odpověděla ne uveď důvod ukončení kroužku: